

UVODNA REČ

U cilju obeležavanja šezdeset godina delovanja organizovane arhivske službe na ovim prostorima, nastala je i ova prigodna publikacija, kojom pokušavamo pružiti celovit pregled delatnosti Arhiva u proteklom periodu i rekapitulaciju onoga što je urađeno. Pored toga ona treba da bude najosnovniji informator o našoj ustanovi za sve zainteresovane građane i istraživače.

U delu pod nazivom – **Istorijat Arhiva**, dati su osnovni faktografski podaci koji ilustruju delovanje Arhiva u tom šezdesetogodišnjem razdoblju, od formiranja i nastanka, od samih začetaka arhivske službe, preko svih promena u organizacionom, kadrovskom, prostornom i funkcionalnom pogledu, koje su nas vodile do onoga stanja i nivoa u kome se danas nalazi Arhiv.

Deo – **Arhivska građa**, pruža okvirnu sliku o vrstama, količinama i karakteristikama, frekvenciji korišćenja najtraženijih i najznačajnijih fondova koji se čuvaju kod nas.

Pod nazivom – **Zaposleni u Arhivu**, prati se kadrovsko jačanje i snaženje ustanove. **Spisak zaposlenih** radnika u ustanovi daje jasan presek svih onih koji su bili angažovani u Arhivu, sa periodom kada su radili i radnim mestima na kojima su radili. Posebno su u delu - **Direktori Arhiva**, navedeni svi rukovodioci sa njihovim biografskim i bibliografskim podacima.

Pregled priređenih izložbi i spisak izdanja dat je pod nazivom **Izložbe i publikacije**. U tom se delu beleže sve priređene izložbe, kataloška izdanja koja su ih pratila i sve publikacije koje su podeljene po vrstama i edicijama, od monografija preko časopisa do naučno - informativnih sredstava o arhivskoj građi i CD-a koji u digitalizovanoj formi prate izložbe ili čine samostalne projekte.

Spoljašnji okviri i uslovi koji determinišu sudbinu svake ustanove ovog tipa, a koji zavise u prvom redu od širih, društvenih i državnih okolnosti, menjali su se tokom proteklog perioda i bitno su uticali i na naš Arhiv.

Prostor za smeštaj arhivske građe i za rad sa arhivskom građom; potreban broj i odgovarajuća fizionomija arhivističkog

kadra; svest o značaju arhivske građe i arhiva, te pravilna zakonska regulativa i obezbeđena finansijska sredstva – su osnovni preduslovi rada i razvoja svakog arhiva. Gotovo nijedan od tih preduslova subotički Arhiv, kroz svoje trajanje od šest desetleća, nije imao ni dovoljno ni u potpunosti obezbeđeno – u skladu sa svojim razvojem, sa količinom arhivske građe i potrebama za tehnološkom modernizacijom, te s obzirom na povećanje interesa za korišćenjem arhivske građe.

Naša vizija je da Istorijski arhiv Subotica postane istinski moderna, efikasna i otvorena ustanova za čiji će rad i razvoj podjednako biti zainteresovane opštine Subotica, Bačka Topola i Mali Idoš - kako njihovi građani, tako i naučni i javni radnici, kulturna i prosvetna javnost.

Naš zadatak je da na najadekvatniji način zaštitimo arhivsku građu koja se čuva kod nas: obradom i sređivanjem, mikrofilmovanjem i digitalizacijom sređenih i obrađenih fondova i zbirki, te nizom drugih postupaka kojima je cilj da se ona sačuva i za buduće generacije. Posebna briga svakog Arhiva je pravilna zaštita arhivske građe u nastajanju – kod stvaralaca i vlasnika registratorske građe, te redovan obilazak i nadzor registratura u cilju evidentiranja, popisivanja i predaje arhivske građe dospele prema zakonskim regulativama.¹

U Subotici, 5.07.2007.

direktor
Stevan Mačković, viši arhivist
Istorijskog arhiva Subotica

¹ Ovaj tekst je nastao korišćenjem teksta *Naša vizija, misija, ciljevi*, direktorice Istorijskog arhiva Beograd **dr Branke Prpe**, na web prezentaciji http://www.arhiv-beograda.org/FR_O_Nama.html. Na tom mestu je jezgrovito, ali snažno i precizno formulisana položaj tog Arhiva i njegove perspektive, da uz manje korekcije to može da posluži kao osnovna ideja vodilja i za druge arhive. Uzeo sam to kao uzor i za našu „viziju i misiju“.

ISTORIJAT I DELATNOST ARHIVA (1946/1947 - 2007)

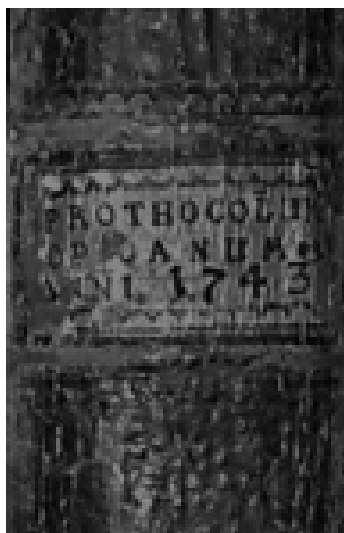
Potreba za čuvanjem pisanih dokumenata seže u same korene pismenosti čovečanstva. Od polovine XVIII veka i na ovim prostorima se zapaža razvoj državne organizacije i uprave koji prati i usavršavanje administrativnog aparata, sistema kancelarijskog poslovanja, pa tada nastaju i *kancelarijski arhivi* koji su imali zadatak da čuvaju tako nastalu pisanu građu. Njihov primarni zadatak je bio vezan za praktične potrebe administracije: da budu mesta na kojima će se čuvati dokumenta koja mogu poslužiti kao dokazna sredstva o stečenim pravima i posedovanjima. No, tek u drugoj polovini XIX veka, sa razvojem historiografije kao nauke i u Subotici dolazi do shvatanja da su arhivi nezaobilazna nalazišta validnih istorijskih izvora. Primer za to su istraživanja profesora subotičke Gimnazije **Ištvana Ivanjia (Iványi István)**, spovedena u arhivu tadašnje gradske administracije, koja su uspešno krunisana i sadržajnom dvotomnom monografijom.²

Zbirka Ištvana Ivanjija

² Iványi István, Szabadka szabad királyi város története, Szabadka, I, 1886, II, 1892.

Tako se u prošlosti arhiva i arhiviranja u Subotici, mogu jasno razlikovati dva perioda. Prvi period započinje 1743. godine, kada se udaraju temelji organizovanom vođenju gradske administracije, pa time i čuvanju arhivske građe koja tom prilikom nastaje. Ti postupci započinju odmah po uspostavljanju varoškog Magistrata, građanskog organa političko-upravne i sudske vlasti, juna 1743. godine, na osnovu privilegije izdate maja iste godine, kojom se naš grad proglašava privilegovanom komorskom varošicom pod imenom Sent Marija (Privilegium Oppidum Szent Maria) i oslobađa vojne uprave.³

Knjiga zapisnika komorske varošice (1743-1756)

Pravi zamah i ta oblast, u sklopu započetog snažnog ekonomskog, političkog i kulturnog razvoja, dobija nakon 1779. godine i proglašenja ovog naselja slobodnim kraljevskim gradom - pod nazivom Maria Tereziopolis (Libera regiaeque civitatis Maria-Theresiopolis).

³ Dobro svedočanstvo o brizi za čuvanje dokumenata je i odluka donesena na zajedničkom sastanku komorskih i gradskih čelnika 31. jula 1743. godine kada je odlučeno da se odredi lokacija za buduću Gradsku kuću, koja bi imala dve do tri prostorije za administraciju i jedan specijalan odeljak gde bi se donosile sudske odluke i gde bi se čuvali važniji spisi. *Protokol Magistrata povlašćene Kraljevsko-komorske varoši Sent Marija – pre zване Sabatka (1743-1756)*, Analitički inventar serije *Protokoli Magistrata (1743-1779)*, br. 1, inv. opis 2, F.261.1.pag.3. 1/1743, Subotica 2006, st. 15.

Takav status arhiva protegao se u čitavom periodu Monarhije, a i u novoj jugoslovenskoj državi nakon 1918. godine. Prva savremena arhivska ustanova na tlu Vojvodine - Državna arhiva u Novom Sadu - osnovana je 1926. godine na inicijativu Državne arhive u Beogradu.

Tek nakon II svetskog rata, u čitavoj zemlji, pa tako i kod nas, prišlo se formiranju arhivskih ustanova sa zadacima primerenim arhivskoj službi. Time započinje drugi period u kome organi vlasti preuzimaju uspostavljanje i organizovanje arhivske službe u cilju prikupljanja i zaštite arhivske građe. Prvi korak na tako zacrtanom putu, učinjen je 1946. godine formiranjem *Arhivskog područja za grad Suboticu i Srez Bačku Topolu*, na osnovu odluke *Odeljenja za prosvetu GIO NS, Autonomne pokrajine Vojvodine, br. 16800/1946*.⁴ Osnovni zadaci koji su tada stavljeni pred arhivsku struku, pa i njene buduće pregoace na teritoriji Subotice, bili su da se izvrši pregled svih arhiva i učini sve potrebno da se spreči dalje uništavanje građe; da se stara o bezbednosti arhiva tako da građa bude smeštena na sigurnom mestu, što je podrazumevalo suhu prostoriju obezbeđenu od vlage, požara i krađe, koja se mogla provetravati, te da se ne dozvoli prodaja dokumenata kao stare hartije, bez prethodnog pregleda i ocene stručnih lica ima li u toj građi dokumenata istorijske vrednosti.⁵

Imenovanje i postavljenje rukovodioca *arhivskog središta područja za grad Suboticu i srezove Subotice i Bačke Topole*, usledilo 16. jula 1947. godine⁶, pa tek tim činom možemo smatrati taj datum početkom delatnosti arhivske službe na ovoj teritoriji.

Na tom položaju se našao **Blaško Vojnić Hajduk**, rukovodilac Gradske biblioteke. Njega su čekali brojni i odgovorni zadaci – da vrši nadzor arhiva i zbirki dokumenata od istorijskog značaja, sprovede organizaciju arhivske službe i pronade adekvatna lica koja bi mogla da se angažuju i izvrše poverene poslove, preduzme sve potrebne mere za obezbeđenje arhiva, izvrši privremeni

⁴ Iz Arhive Istorijskog arhiva u Subotici (u daljem tekstu AIAS) spisi uz delovodnik, predmet br. 6/1947. godine. Odlukom koju je doneo *Glavni izvršni odbor Narodne skupštine APV* 2. novembra 1946. godine bilo je devet arhivskih područja u Vojvodini: Novi Sad, Sombor, Subotica, Senta, Velika Kikinda, Zrenjanin, Vršac, Pančevo i Sremska Mitrovica. U ovom privremenom organizovanju muzeja, službe zaštite spomenika kulture, arhiva i biblioteka, predviđeno je da sve ove ustanove imaju jedinstvenu upravu sa sedištima u pomenutim gradovima. Takođe je predviđeno da one po mogućnosti budu smeštene u jednoj zgradi i tako predstavljaju u "svakom gradu jedan kulturno-naučni zavod".

⁵ isto

⁶ isto

popis svih registratura, pronalazi, prikuplja i prevozi u svoje sabiralište (koje tog trenutka nije ni bilo još obezbeđeno) sve ugrožene arhivalije, ili kompletne registrature sa terena.

Osnovni problem u tim prvim godina nakon rata, sa kojim se trebalo suočiti i rešiti ga, bilo je da se ustanovi koliko i kakve arhivske građe ima na tom području. Postojala su saznanja da je gradja odnošena i uništavana za vreme rata.

Blaško Vojnić Hajduk je zadržao dvojnu funkciju⁷ nepunih šest meseci, a tada je posao oko rada i organizovanja arhiva predao **dr Mihajlu Prokešu** koji je ovaj posao obavljao volonterski. Pri kraju godine podnosi molbu *IO Gr. N O Subotica, Odseku za prosvetu*, da ga razreši dužnosti arhivskog rukovodioca. Oni to i čine, postavivši **Ivana Rudića** na ovaj položaj sa mesečnim honorarom.⁸

*U odnosu na svoje prethodnike, Ivan Rudić je odradio ogroman deo zaduženih poslova. Osim obilaska registratura, pronašao je arhivare zadužene za svoje registrature, konstatovao stanje, naložio potrebne mere, a u svom izveštaju dao i prve opise stanja i karakter arhivske građe, a najposle i najbitnije uspeo da spasi, što je i najvažnije, od uništenja veliku količinu arhivske građe.*⁹

Prvi Godišnji izveštaj koji je podeljen na prvo i drugo "polugode", dakle za periode pod upravom Prokeša, a zatim Rudića, podnet je 24. novembra 1948. godine. Napisao ga je Ivan Rudić, arhivski rukovodilac. Prokeš je uspeo da evidentira, zaštititi ili obezbedi u sedam registratura arhivsku građu, te da za neke od njih pronađe lica (koja su i navedena poimence za svaku registraturu) koja će voditi brigu o građi, ili pak koja će tu arhivsku građu čuvati od eventualnog razvlačenja ili uništenja. Takođe je izvestio da je određena količina ("nekoliko kola") arhivske građe iz Bačke Topole i iz Subotice u jesen 1944. godine otpremljeno u Mađarsku. Rudić je saopštio još zanimljivije podatke. U opisima arhivske građe pregledanih registratura mogu se dobiti podaci o prisutnoj arhivskoj građi, evidentiranim licima koja su bila zadužena za rad sa arhivalijama. Izneo je činjenice koje govore o tome da je u osamnaest evidentiranih registratura stanje bilo više nego zabrinjavajuće. Dobar deo arhivske građe je nepovratno izgubljen, a mnogo toga je

⁷ On je bio na čelu Gradske biblioteke i zadužen za vođenje arhivskog područja.

⁸ AIAS, predmet br. 22/1948. Iz izveštaja se saznaje da je **Ivan Rudić**, postavljen ne kako se on nadao za arhivistu na neodređeno vreme, nego za rukovodioca Arhivskog područja sa mesečnim honorarom, dakle privremeno. Obavljao je tu dužnost od 12. jula 1948. godine.

⁹ Zoran Veljanović, Pro Arhivo - De Arhivo, Rukovet, časopis za književnost, umetnost i kulturu, br. 4-5-6, Subotica 1997, str. 41-53

*odneo ili uništio okupator. Rudić je uspeo da spasi (iako "ispreturni, pocepani, zgužvani") veliku količinu arhivske građe koja je već bila bačena na otpad.*¹⁰

Obezbeđivanje osnovnih prostorija preduslov je za prikupljanje i obradu arhivske građe, a to je teklo sporo. Tako je krajem 1948. godine ustupljena jedna mala prostorija, zahvaljujući upravniku Gradskog muzeja **dr Šulmanu**, te je adresa *Arhivskog područja* iz tog vremena glasila: *Arhivsko područje za grad Suboticu i srez Bačku Topolu, u zgradi (Lenjinov park br. 11, Gradski muzej) sa uslužnim telefonom br. 6-28.*¹¹ U 1949. godini, za *Arhivsko sabiralište*, dobijene su dve prostorije, potpuno prazne i bez ikakvog nameštaja (polica, stolova ili stolica) koje su se nalazile u Engelsovoj ulici, broj 9.¹² Krajem 1950. godine, *Arhivskom središtu* dodeljeno je jedanaest prostorija na trećem spratu u (kako se tada zvanično zvala) zgradi *Glavnog narodnog odbora*, odnosno ranijoj i sadašnjoj Gradskoj kući.¹³

U 1951. godini zaposlen je jedan arhivist, rukovodilac arhivskog područja i jedan pomoćni službenik. Arhivski rukovodilac **Ivan Rudić** je prisustvovao 14-dnevnom kursu u Novom Sadu 1949. godine, jednomesečnom kursu u Beogradu iste godine i sedmomesečnom kursu u Dubrovniku 1950. godine. Najveći problemi ustanove su i dalje bili: nedostatak finansijskih sredstava, prostorija i kadrova.

U dobijene prostorije počeo je smeštaj evidentirane arhivske građe po unapred svrstanim prioritetima. Za naredne dve godine, Arhivsko središte proširilo se za još dve prostorije na trećem spratu, u koje je takođe u vrlo kratkom vremenskom periodu, bila preneti i deponovana arhivska građa sa terena i iz grada.

Sledećih godina dolazi do krupnih pomaka u zaštiti arhivske građe u pravom, arhivističkom smislu, kao i razvoju arhivistike. Prekretnica je nastala imenovanjem **Emila Vojnovića** za upravnika *Arhivskog središta* 1. decembra 1951. godine.¹⁴

¹⁰ Isto. AIAS. predmet br. 14/1948. Ovom pismu koje je upućeno *Vojvođanskom arhivu* iznosi se zaprepašujućii podatak da je na subotičkom otpadu završilo 7560 kg raznih spisa rashodovane arhive *Javnog tužilaštva u Subotici* kao stara hartija, a da prethodno nije bilo pregledano ni odobreno od strane *Vojvođanskog arhiva*, odnosno *Arhivskog područja* u Subotici; predmet br. 22/1948; 34/1953. Sličnih primera ima, nažalost, puno.

¹¹ AIAS, predmet br. 4/1949

¹² AIAS, predmet br. 85/1949. i 89/1949.

¹³ Emil Vojnović, *Arhivist*, Beograd 1/1955, str.45

¹⁴ Zolna Matijević, Prilozi za bibliografiju Emila Vojnovića, *Ex Pannonia*, Glasnik Istorijskog arhiva Subotica, Subotica 1996, br. 1, str 193-194. **Emil Vojnović je**

Već 1952. godine, ranije *Arhivsko područje* sa *Arhivskoim središtem*, na osnovu rešenja *Izvršnog odbora Gradskog narodnog odbora br.2173/1952*, donetog na osnovu rešenja *Ministarstva prosvete NR Srbije br. 32355*, postaje samostalna ustanova pod nazivom *Gradska državna arhiva u Subotici*.¹⁵ Područje novoosnovane ustanove sačinjava teritorija NOG Subotice, uža teritorija grada i bivšeg Subotičkog sreza i Bačkotopolskog sreza.

Po osnivanju *Gradske državne arhive*, **Vojnović** je smatrao svojim glavnim zadatkom preuzimanje od IO GNO-a arhivu grada Subotice, odnosno upravnih vlasti iz perioda od 1743. do 1918. godine. Ta građa je već bila smeštena u Gradskoj kući, na trećem spratu, u dvema velikim dvoranama, namenski sagrađenim za potrebe arhiva Magistrata. Dvorane su bile tehnički obezbeđene (po ondašnjim standardima) od požara, a u njima je uspela da se sačuva arhivska građa tokom burnih događaja u Prvom i Drugom svetskom ratu, sve do 1947. godine kada je raspoređena mimo svakog arhivističkog principa. U Gradsku biblioteku prenesene su knjige *Protokoli sednica Magistrata*, protokoli *Gradskog zastupništva*, *kraljevskih komesara*, svi delovodni protokoli, indeksi i registri iz perioda od 1779-1850.godine (ukupno 150 knjiga), zbirke mađarskih zakona, naredbi i uredbi, službene novine i lokalna štampa, redovna publikacija *Zemaljskog arhiva u Budimu*, kao i povremene publikacije municipalnih arhiva.¹⁶ Drugi deo od jedinstvene celine arhivske građe kao što su najvažnije arhivalije, diplome; privilegije Marije Terezije iz 1743. i 1779. godine i drugo, predati su na raspolaganje Gradskom muzeju. Delimično sređena arhivska građa *Gradskog poglavarstva*, odnosno *IO GNO (NO) grada Subotice* od 1919-1954. godine, ostala je u registraturi NO-a grada Subotice. Preostali deo arhivske građe *Magistrata grada Subotice* za period od 1743. do 1918. godine, kao i obe dvorane, preuzela je 1952. godine *Gradska državna arhiva*.

Fizičko stanje arhivske građe, koju je "nasledio" ili preuzeo *Gradski državni arhiv*, bilo je zabrinjavajuće. Radilo se o ogromnoj količini arhivske građe različitog kvaliteta razbacanoj na sve strane,

rođen 1910.godine u Temišvaru. Gimnaziju ju pohađao u rodnom gradu i Novom Vrbasu. Pravni fakultet je završio u Subotici (1937). Doktorirao je u Pečuju (1942). Kao erudita i poliglota postavljen je 1951. godine za direktora Arhivskog područja (Istorijskog arhiva) u Subotici, u kome je proveo čitav svoj radni vek. Utemeljio je osnove arhivističke službe u regionu, a iza sebe je ostavio više stručnih radova.

¹⁵ F:60, GNO, 2173/1952, Ovo ustrojstvo urađeno je na celom području Republike Srbije.

¹⁶ Veljanović, nav. delo, str. 41-53

po gomilama, prekrivenoj debelim slojem šuta i prašine. Nevolje, međutim, nisu prestajale. Prilikom popravki instalacija i električnih kablova same zgrade, odnosno delova Gradske kuće, među kojima i pomenute dve dvorane gde je bila smeštena arhivska građa, neko je od izvođača radova zakačio drvene police na kojima je bila smeštena građa, te su one padale redom rasuvši celu sređenu arhivsku građu po prostoriji.¹⁷

U okviru „Nedelje prikupljanja arhivske građe“ Arhiv je pristupio organizovanju izložbe bez dovoljnog iskustva, ograničen vrlo skromnim novčanim sredstvima i malim brojem osoblja (četiri radnika i jedna spremačica). Danas Arhiv raspolaže sa osamnaest prostorija od kojih sedamnaest ne odgovara potrebama arhiva, a još manje da se u njima priredi izložba. Neke od njih su bile namenjene za magistratske potrebe, a ostale su služile kao zatvor. Izložbu u Subotici u Gradskoj izložbenoj Sali uz prisustvo predstavnika MNO i drugih kulturnih institucija otvorio je predsednik Saveta za prosvetu, direktor Više gimnazije Josip Mirnić. Tema izložbe je bila Subotica u XVIII veku i prvoj pol. XIX veka. Dokumenti koji su bili izloženi pripadaju najstarijem fondu Magistratu grada Subotice /1743-1918/ i njegova građa osvetljava političke, privredne, pravne i kulturne prilike u prošlosti ovoga grada. Izložba je osmišljena kao serija hronološki raspoređenih ist. svedočanstava o zanimljivim događajima iz prošlosti ovoga kraja.¹⁸

U 1958. godini održana je izložba na Paliću u prostorijama Velike terase, zajedno sa Upravom gradskog kupališta Palić i Gradskim muzejom o razvoju kupališta na Paliću.¹⁹

O stanju Arhiva s početka šesdesetih godina, najbolje svedoči izveštaj **Emila Vojnovića**²⁰: *Godine 1962. odnos sređene i nesređene građe u izražene u dužnim metrima je sledeći: od ukupno 1524 d.m. sređeno je 497, nesređeno 358 m. a delimično sređeno 687 m. Celokupna preuzeta arhivska građa zavedena je u knjigu ulazni inventar, po obrascu utvrđenim uputstvom o inventarisanju arh. građe u državnim arhivima. Celokupna delatnost arhiva je u proteklom periodu usmerena na izvršenje njegovog osnovnog zadatka i omogućivanja korišćenja arhivske građe u praktične i naučne svrhe svim licima i ustanovama zainteresovanim za to. Arhiv je izdao priličan broj uverenja i prepise raznih dokumenata i time omogućio, s jedne strane da veliki broj radnika, službenika i građana dokaže*

¹⁷ Po kazivanju **Gašpara Ulmera**.

¹⁸ AIAS, predmet br. 186/1955.

¹⁹ AIAS, Zapisnik br.5 od 18.X 1958.

²⁰ F:316.6.9. Rukopis **Emila Vojnovića** u Zbirci rukopisa.

svoj radni staž, stručnu i školsku kvalifikaciju, službu u vojsci u ratu i miru, ili da ostvari neko imovinsko pravo, a sa druge strane da državni organi sprovedu službeni postupak, upravni i sudski, i donesu pravilno rešenje. Arhiv je zatim omogućivao korišćenje arhivske građe ustanovama, organizacijama i stručno zainteresovanim licima, kao i naučnim radnicima radi rekonstrukcije prošlosti, i potpomagao je primenu aktivnih metoda u nastavi u nastavi istoriji i geografiji stavljanjem na raspolaganje učenicima i studentima arhivske građe i literature za sastavljanje seminarskih i diplomskih radova. U okviru svoje kulturno prosvetne delatnosti Arhiv je najveću pažnju obratio popularizaciji arhivske građe, putem organizacija izložbi, predavanja kao i objavljivanjem članaka i napisa u štampi. Prilikom pregleda predlagane su mere ne samo za čuvanje, zaštitu i sređivanje reg. materijala i građe, već i za poboljšanje organizacije poslovanja, za otklanjanje neracionalnog metoda rada i nemarnog vođenja administ. knjiga. Arhiv je nastojao da uspostavi bolje odnose sa registraturama. Zaštitu arh. građe odnosno registratorske je oduvek smatrao svojim prioritetnim zadatkom. U toku desetogodišnjeg rada organizovao je samostalno ili u zajednici sa drugim ustanovama 9 kompleksnih, tematskih ili pedagoških i pokretnih izložbi, kao i 101 predavanje uz ilustraciju dokumenata. Krajem 1962. godine Arhiv je sem upravnika-arhiviste imao dva arhivista, dva arhivska pomoćnika, jednog administrativnog službenika, jednog stalnog honorarnog službenika i dve spremačice.

Rešenjem Skupštine sreza Subotica 1964. godine, ustanova je dobila naziv - *Istorijski arhiv Subotica*.²¹

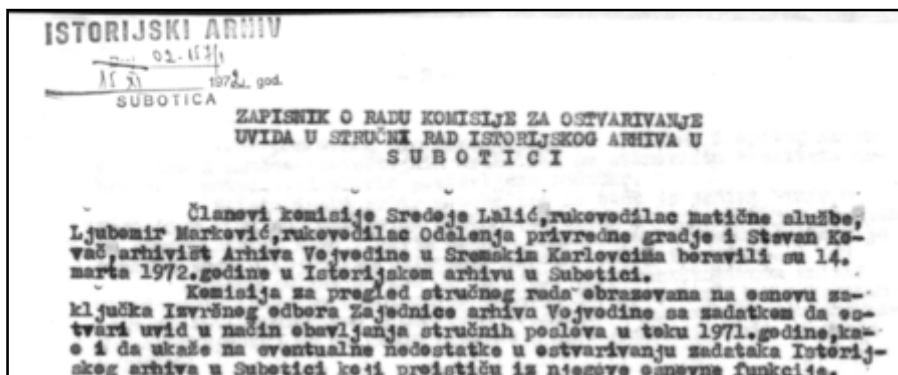
Aktiv arhivista pri Subotičkom državnom arhivu osnovan je aprila 1960. godine. Arhiv je organizovao posebnu tematsku izložbu za nastavne potrebe na kojoj su izložene rukopisne karte iz XVIII I XIX veka. Članovi aktiva organizovali su posete škola iz Subotice i održali su školskoj omladini 35 predavanja.²²

U 1967. godini Arhiv ima devet radnika. U 1969. godini broj fondova i zbirki iznosio je 147, a bilo je 559 evidentiranih registratura u kojima je izvršeno sedamdeset obilazaka. Količina arhivske građe i registratorskog materijala 1970. godine iznosila je

²¹ Na osnovu člana 2. *Odluke o organizaciji i radu Skupštine sreza Subotica i njenih organa* (Sl. list Sreza Subotica br.36/1963), i zaključka *Saveta za prosvetu, kulturu i fizičku kulturu Skupštine sreza Subotica* od 22. septembra 1964. godine na zajedničkoj sednici oba veća održanoj dana 7. oktobra 1964. godine rešenjem br.05-7101/1964 izvršena je promena naziva *Gradski državni arhiv u Subotici u Istorijski arhiv Subotica*. AIAS, predmet. br. 148/2, 0208, 1964 .

²² AIAS, predmet br. 65/1, 0207, 1964 .

3454 d.m. Tada je bilo jedanaest radnika. Priređene su dve izložbe. Značajno je bilo i pojavljivanje pred javnošću *Vodiča kroz arhivske fondove*, na kome su radili **Emil Vojnović**, **Gašpar Ulmer**, **Mirjana Dimitrijević** i **Tereza Buljovčić**. U to vreme, nakon prenošenja prava i dužnosti osnivača sa Pokrajine na opštine, potpisan je ugovor o finansiranju kojim su tri opštine podelile učešće u tome.²³

Hronični problemi muče ustanovu u 1971. godini. Ona se našla u teškoj situaciji ponajviše zbog neodgovarajućeg smeštajnog prostora, a time i nemogućnosti normalnog funkcionisanja²⁴. Svi depoi su bili maksimalno popunjeni, na terenu je čekalo oko 3000 d.m za preuzimanje, uz godišnji prirast za još oko 150 d.m. Delovi građe su ležali na podu ili su bili u sanducima. Takođe nisu bili rešeni ni kadrovski problemi. Tadašnji direktor Palinkaš piše sledeće: *Na otvoreni konkurs za arhivistu sa visokom spremom, godinu dana se nije javio niko, naime, mali lični dohodak, uslovi rada, nedostatak stimulacija, itd, odbija kandidate*.²⁵ Kao predloge za rešavanje takvog stanja Palinkaš iznosi pred nadležne vlasti vrlo ambiciozan, ali i arhivističkim normama i standardima primeren plan, u kome navodi da je neophodno povećanje broja zaposlenih na trideset, izgradnja savremenog objekta, sa kancelarijskim prostorom od 300 m², spremišnim prostorom od 2200 m², radionicama od 120 m², tri sale – za biblioteku, izložbe i sednice sa ukupno 150 m², stanom za

²³ Tim ugovorom Subotička opština obezbeđuje 75%, Bačka Topola 19%, a Mali Idoš 6% potrebnih sredstava.

²⁴ Iz dopisa direktora Jožefa Palinkaša Opštinskoj zajednici kulture, AIAS, predmet br. 02-71/1, 1971.

²⁵ Direktorov izveštaj pod nazivom *Stanje i problemi Istorijskog arhiva u Subotici*, isto

domara, itd.²⁶ Nažalost, širi društveni standardi nisu bili takvi da omoguće i realizuju taj plan.

- 2 -

Kadrovi. Ukupan broj arhivskih radnika iznosi 12. Kvalifikaciona struktura je sledeća: 3 sa visokom spremom, 6 sa srednjom, 2 sa nišom spremom i jedan radnik bez kvalifikacije.

U kadrovskom pogledu nedovoljna razvijenost ove ustanove je naglašena i u materijalu "Položaj međuopštinskih istorijskih arhiva u Vojvodini u 1967 godini" stav 3 str. 9 i 10.

Napominjemo da u Istorijskom arhivu Beograda broj arhivskih radnika iznosi preko 60, dok manja mesta kao Zrenjanin, Bela Crkva i Pančevo su kadrovski bolje obezbeđeni od subotičkog Arhiva.

Treba istaći da, na primer, na konkurs (otvoren već godinu dana) za radno mesto, koje isiskuje određenu visoku spremu, nije bilo prijavljenih. Naime, lični dohodak, uslovi rada, nedostatak stimulacije itd. odbija eventualne kandidate.

z a k l j u š c i

1. Pod sadašnjim smeštajnim uslovima odnosno prostornim prilikama Arhiv nije u mogućnosti da izvršava svoje zakonom određene osnovne zadatke;
2. Postojeće police ne obezbeđuju niti neophodan, propisani smeštaj, niti održavanje arhivske gradje, ni rukovanje istom, a kome li preuzimanje gradje u određenim rokovima. Tehničkom spremom ustanova ne raspolaže;
3. Broj i struktura kadra ne odgovara potrebama koje zahteva količina, jezik (sem srpskohrvatskog, mađarski, nemački i latinski), područje Arhiva, savremeno obavljanje poslova itd.

Dok sa jedne strane čl. 7 Zakona SFRV obavezuje na postojanje službe zaštite arhivske gradje koju vrše arhivi, dotle, sa druge strane, čl. 34 i 64 toga Zakona određuju da se mora obezbediti stručni kadar i propisani objekat sa opremom.

p r e d l o z i

1. Za trajno rešenje problema smeštaja arhivske gradje i procesa normalnog rada neophodna je izgradnja savremenog objekta. Za radne prostorije je potrebno, računajući i sa porastom broja kadrova na 30, ukupno 300 m², sa depoa 2200 m², sa radionice (knjižovnicom, dezinsekcijom, presnimivanjem) 120 m², 3 sale tj. sa izložbe, sednice i biblioteke ukupno 150 m², s tim odgovarajuća površina za sanitarno-higijenski punkt kao i za stan domara.
- U odnosu na zgradu Istorijskog arhiva Beograda, gija je izgradnja iznosila 10.000.000 novih dinara, sa subotički Arhiv se, zbog jednostavnijeg ali odgovarajućeg rešenja, kao i mnogo manjeg obima, računsa sa iznosom od 300.000.000 - 10.000.000 novih dinara, zajedno sa klimatizacionim uređajem, signalizacijom požara itd.
2. Potrebno je nabaviti metalne police, opremu radionica i sl. u iznosu od oko 5.000.000 novih dinara. Ovdje nije ukalkulisana iznos za nabavku nameštaja za radne i druge prostorije.
3. U cilju obezbeđenja redovnog funkcionisanja službe zaštite arhivske gradje, koja se sprovedi kroz raznovrsne poslove (blagovremeno prikupljanje gradje, sredjivanje i obrada, nadzor na terenu, evidentiranje, isključivanje, israda naučno-informativnih kredetava itd) treba povećati broj kadra, uz odgovarajuću strukturu, na 30 s tim da se istovremeno reguliše i pitanje stimulanja kroz lične dohotke.

Direktor
Palinkaš Jožef
Palinkaš

²⁶ *Palinkaš* poredi stanje u subotičkom Arhivu sa situacijom vezanom za izgradnju Gradskog arhiva u Beogradu.

istorijski arhiv
(Ustanova)

KVALIFIKACIONA STRUKTURA ZAPOSLENIH NA DAN 1.XI 1971.g.

Red. br.	Ime i prezime	Radno mesto po sistematizaciji		Stvarna stručna sprema	Vrsta škole	Da li su vrste stručnog inženjerskog (vrste škole)	Nacionalnost
		Naziv rad. mesta	Pris. sprema po Prv. o. vo sprema od Sjenja evid. OJK u ob. rade Sl. list 52/65				
1	Vajmonić Emil	direktor	-	-	Viša škola	-	Srbija
2	Uleuer gajdica	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
3	Bisulcarijević Mirjana	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
4	Božićević Anđelija	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
5	Mitrovićević Krunoslav	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
6	Ježić Božidar	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
7	Prizmić Mirza	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
8	SPRO Eusebius	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
9	Žuonković Feliks	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
10	Prata Viktorija	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija
11	Križić Korošica	inženjer	-	-	Viša škola	-	Slovenija

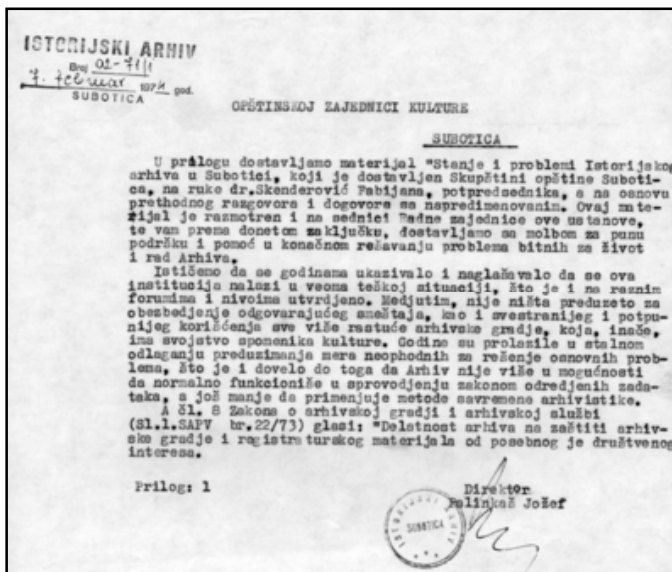
Subotica, 30 XI 1971.
(datum)

Kod "vrste škole" označiti izvršene razrede svih vrsta škola bez obzira da li je ona završena ili ne.

D. Pucara
(potpis)

Dalji rast broja fondova i zbirki na 167, u količini od 3790 d.m, beleži se u 1973. godini. Za godinu 1975. ostalo je zapisano u izveštajima da je bila značajna i zapamćena po poseti **Đure Pucara**, dvodnevnom seminaru sa temama iz registratorskog poslovanja za 130 učesnika iz *organizacija udruženog rada*. Količina polica je tada bila 457 d.m, od toga metalnih 345. Građa je bila smeštena i u drvenim ormanima²⁷, od kojih su neki napravljeni još 1831. godine za potrebe Magistrata.

²⁷ Ti stari drveni ormani, prilagođeni visini tavanica u Gradskoj kući, koriste se i danas.

U 1976. godini Arhiv ima dvanaest radnika, devet stručnih i tri administrativna, od toga četiri sa visokim obrazovanjem; 184 fonda i zbirke, što čini 3637 d.m gradje koju je koristio 51 istraživač u ukupno 238 poseta.

Novi stručni radnik primljen je 1977. godine, te tada Arhiv ima trinaest radnika, od toga pet sa visokim obrazovanjem. Izvršena je adaptacija tri prostorije u Gradskoj kući, priređene su dve izložbe, od kojih je ona sa nazivom *Subotica kroz vekove* obeležena i 30-ta godišnjica rada arhivske službe i 25-ta godišnjica nastanka ustanove Arhiva.

Kolektiv Arhiva 1977. godine, s leva na desno sede: Mirjana Dimitrijević, Terezija Jegić, Smilja Prijić, Gašpar Ulmer, Rozalija Kukli, Viktorija Barta (Ivanović),

stoje: Marija Milodanović, Laslo Mađar, Marta Hegediš, Laslo Godanji, Eržebet Apro, Milan Dubajić, Jelena Bošnjak (Ivanković).

Zaposleni Arhiva, 8. marta 1977. godine: s leva na desno u prvom redu su: Smilja Prijić, Eržebet Apro, Mirjana Dimitrijević, Viktorija Ivanović, Rozalija Kukli, drugi red: Gašpar Ulmer, Laslo Mađar, Terezija Jegić, Marija Milodanović, Jelena Ivanković, Milan Dubajić, Marta Hegediš.

Ispitivanjem stručnjaka 1978. godine došlo se do zaključka da su postojeći depoi preopterećeni, pošto je utvrđeno da opterećenje negde iznosi i 936 kg po m², a nosivost je bila samo 150 kg po m², pa je odlučeno da se depoi nikako ne smeju više opterećivati. Tada je došlo i do proširivanja prostora za smeštaj građe i adaptacije oko 120 m² tzv. velikog depoa. Vršena su istraživanja u Državnom arhivu Budimpešte, dva arhivista su pronašla građu koja se odnosi na Suboticu, te su uradili oko 150 kopija tih dokumenata.

Akcija prelociranja građe, koja je bila i na podovima (ali samo na drvene police pošto nije odobren zahtev za nabavku metalnih) izvršena je 1979. godine. Tada se javljaju nagoveštaji da će u Bačkoj Topoli, u bivšoj Muzičkoj školi biti omogućen prijem građe stvaranjem novog spremišnog prostora. Rečenica iz izveštaja za 1979. godinu - *Skromno i puževskom brzinom Arhiv je prošle godine napredovao u poboljšanju opštih uslova rada.*²⁸ dovoljno govori sama za sebe.

Pišući o problemima finansiranja, a njih je bilo, pošto je Arhiv bio najslabije i najmanje podržavan od svih kulturnih ustanova, direktor 1980. godine **Milan Dubajić** iznosi i ovo: *Dobija se utisak da se delatnost Arhiva nedovoljno poznaje i ne priznaje, a da se sa pomodarske visine odlučuje o rangiranju ustanova. Arhiv se najčešće kvalifikuje kao mala uz to zatvorena organizacija*²⁹.

²⁸ AIAS, predmet, Izveštaj o radu za 1979. godinu

²⁹ AIAS, predmet br. 80-/1/1981. Izveštaj o radu za 1981. godinu

U 1981. godini Arhiv je koristio 1570 m² prostora u Gradskoj kući i čuvao 220 fondova i zbirki. Bilo je zaposleno 14,5 radnika (knjigovođa se delio sa Muzejom).

Susret gradova Sombor – Osijek – Subotica 26.IX 1980.

Prostorno proširenje 1982. godine, pošto su dobijene suterenske prostorije Suda (230 m²), po tada iznesenim planovima je trebalo biti dovoljno za potrebe preuzimanja građe narednih 25 do 30 godina! Pokazalo se da proračuni nisu predvideli brzi rast količina dokumentacije dospele za prijem u Arhiv, pa je taj depo popunjen za duplo kraći vremenski period. U narednoj 1983. godini, vršeni su poslovi adaptacije u zgradi Suda i taj depo je delimično opremljen policama.

Sopstveni prihodi - *neposredna razmena rada sa radnim organizacijama*³⁰ iznosili su 1984. gotovo 17% u odnosu na ukupne prihode. Tada je istraživačima, kojih je bilo 59, dato na korišćenje: 694 knjiga, 3864 predmeta, 64 kutije, 22 fascikle i 126 mapa.

³⁰ AIAS, predmet br. 02-97/1/1985. Izveštaj o radu za 1984. godinu

Detalj depoa Arhiva u „Gradskoj kući“ – arhivska građa Magistrata Subotice
(1779-1850)

U 1985. godini primljen je u Arhiv magistar arhivistike **Janoš Doboš**, koji je tada već imao dvadeset i dve godine iskustva u Senčanskom arhivu.

Finansiranje u 1986. godini vrše SIZ - ovi kulture tri opštine. Pored ostalog, nabavljeno je 640 arhivskih kutija. Delegacija subotičkih arhivista učestvuje na savetovanju Arhivskih radnika Jugoslavije u Prištini i onom koje organizuje društvo Arhivskih radnika Srbije u Mataruškoj banji, a organizuje se i stručna ekskurzija u Poljsku.

Od 17. do 19. septembra 1987. godine, Arhiv je u cilju obeležavanja 40. godina postojanja, organizovao međurepubličko savetovanje arhivskih radnika *SR Srbije, SR Makedonije, SAP Kosova i SAP Vojvodine*.

U 1988. godini bilo je šesnaest radnika, od toga sedam sa visokom stručnom spremom. Na višegodišnje traženje ta se kadrovska struktura nije povećavala. Za rešavanje problema smeštajnog prostora tada se javlja opcija da se za te namene iskoriste atomska skloništa, no to nije bilo prihvaćeno. U Bačkoj Topoli se vrše adaptacije prostora namenjenog za depo. U okvirima međunarodne saradnje, sa Arhivom Čongradske županije i Državnim arhivom u Budimpešti, naši su istraživači boravili u Mađarskoj dvanaest dana i odatle doneli oko 500 kopija odbranih dokumenata.³¹

Društvene promene koje se dešavaju 1990. godine imaju odraz i na organizaciju i finansiranje arhivske službe. Sa istorijske scene nestaje *samoupravljanje*, a započinje jačanje uloge države. Zacrtno je pravac centralizacije i pretvaranja arhiva u državne organizacije, te je predviđeno da se *arhivska služba organizuje kao jedinstvena upravna organizacija sa Arhivom Srbije kao matičnim i međuopštinskim arhivima kao odeljenjima*³² i finansiranjem iz budžeta.

³¹ AIAS, izveštaj za 1988. godinu.

³² AIAS, predmet br. 01-30/1/1991. Iz materijala za raspravu Arhiva Srbije

ISTORIJSKI ARHIV SUBOTICA
 TORTIŠELMI LEVIŠIĆIŠR SZABADKA
 Broj: 01-39/1
 06.02.1989

IZVEŠTAJ O RADU ISTORIJSKOG ARHIVA
 SUBOTICE, BAČKE TOPOLE I MALOG IDJOŠA
 ZA 1988. GODINU

OPŠTI USLOVI RADA

Kako se detaljni podaci o izvršenim poslovima i zadacima za 1988. godinu iznose u drugom delu ovoga izveštaja u odeljku PROGRAMSKA ZADUŽENJA RADNIKA, u ovom prvom delu ukazuemo na opšte uslove rada, na probleme i na značajnije rezultate rada.

Depo i uslovi zaštite

Da Arhiv u protekle tri-četiri godine stagnira, mada je u međuvremenu izvršavao programe rada i ostvarivao i izuzetne rezultate, može se pokazati i time što ne uspeva da obezbedi prostoriije za smeštaj arhivske gradje niti da poveća broj zaposlenih. Time se dovodi u pitanje zaštita arhivske gradje, zbog čega Arhiv postoji, a zbog toga se ne ostvaruje ni neophodni razvoj.

Kada je 1988. godine potekla snažna inicijativa Pokrajinskog komiteta za obrezovanje i kulturu i Izvršnog veća SAP Vojvodine da osnivači Arhiva razmotre probleme i počnu ih rešavati, sa tim i drugim pitanjima još jednom su upoznati SIZ-ovi za kulturu, sekretarijati za društvene delatnosti i izvršna veća Skupština opština Subotice, Bačke Topole i Malog Idjoša, kao i društveno-političke organizacije Subotice. U tim raspravama Arhivu su ponudjena atomska skloništa kao privremeni prestor za depoe. Kada smo takvu mogućnost odbili kao neodgovarajuću iz više razloga, koje ovde ne bi nabrajali, onda je iz Komiteta za društvene delatnosti Opštine Subotica odgovornost prenet na Arhiv.

Kruna takvih procesa su ustavne promene u Srbiji, septembra 1990. godine, a nakon toga donet je *Zakon o kulturnim dobrima*³³. Iz današnje perspektive jasno se pokazuje da je lavina društvenih promena, pa i onih koje su zahvatale i uticale na oblast kulture, daleko iza sebe ostavila predviđenu regulativu.

Godine 1990. u Arhivu se čuvalo 379 fondova i zbirki, koji su činili 3498 dužnih metara, a evidentirane su bile 673 registrature. Finansiranje ustanove od 1. aprila 1990. godine, umesto opštinskih SIZ-ova preuzima većim delom Pokrajinski fond kulture, a delimično i opštinski fondovi. Iz tih izvora, pored troškova za plate i osnovnu

³³ Službeni glasnik RS, 6/1990.

delatnost, kupljena je i sledeća oprema: četrnaest dužnih metara metalnih polica i hiljadu komada arhivskih kutija.

Međunarodna saradnja je nastavljena sa Arhivom Čongradske županije i Državnim arhivom u Budimpešti.

U okvirima zaštite arhivske građe i registraturskog materijala van Arhiva, nadzor je obavljen nad 118 registratura i preuzeta su 104 dužna metra građe. Sa ukidanjem društveno - političkih organizacija (DPO) ukazala se potreba za preuzimanjem njihove građe, no zbog hroničnog nedostatka prostora, o tome nije moglo biti reči.

Jugoslovenski skup arhivista bio je u Ohridu, a susreti arhivskih radnika Subotice, Osijeka i Sombora održani su u Somboru.

Subotički arhiv je bio 20. i 21. decembra 1990. godine domaćin, kako će se kasnije pokazati, vrlo značajnog, a opet i za duži period pretposlednjeg savetovanja arhivskih radnika Vojvodine³⁴ sa temama o zaštiti crkvenih matičnih knjiga i perspektivama arhivske službe u svetlu društvenih promena. U zaključcima vezanim za prvu temu, nakon nekoliko referata³⁵, predloženo je da se crkvene matične knjige koje su organi uprave pružili od crkava (crkvenih opština) radi popisivanja treba vratiti sopstvenicima...³⁶ Punih šesnaest godina od toga skupa, stanje nije bitno promenjeno, a tada uočeni problemi samo su eskalirali. Ilustracija toga stanja je i da je naš arhiv 2006. godine preuzeo 14,87 dužnih metara matičnih knjiga od matičara – odseka za lična stanja građana, na osnovu naloženih mera koji je propisao nadležni državni inspektor. To je samo jedan mali primer koji ilustruje da se kašnjenje u donošenju pravnih okvira regulisanja problematike arhivske struke i zaštite arhivske građe ne može više odlagati, pošto sama praksa zahteva i nameće iznalaženje rešenja.

U okvirima druge teme *Arhivska služba i društvene promene* čitani su referati i isto doneseni zaključci. Predloženo je da se izvrši *preuzimanje celokupne arhivske građe ukinutih DPO, a koja ima*

³⁴ U Pančevu je 14. i 15. novembra 1991. godine održano pokrajinsko savetovanje arhivskih radnika. Ono će biti poslednje u tom desetleću.

³⁵ Studiozan referat pod nazivom *Zaštita crkvenih matičnih knjiga u Vojvodini* imao je **mr Doboš Janoš**. Objavljen je, kao i ostali referati sa skupa u Subotici, u časopisu Arhivski anali 1/1992, Novi Sad 1992, st. 39-58. **Mr Sredoje Lalić** je svojim pismom u časopisu dobio priliku i da replicira na referat. Pored ostalog saznajemo u kojim se tačkama ne slaže sa **Dobošem**, ali i to da je *Genealoško društvo Amerike* bilo zainteresovano da za sumu od 600 000 dolara pomogne mikrofilmovanje i preuzimanje podataka iz te vrste građe. Sama ideja takve komercijalizacije dovoljno svedoči o novim vetrovima koji duvaju i u tadašnjoj arhistici Vojvodine.

³⁶ Arhivski anali 1/1992, Novi Sad 1992, st. 8.

*trajnu vrednost čuvanja sa danom prestanka sa radom istih*³⁷, a sa druge strane regulisane su i mere i postupci prema registraturama i dokumentaciji novoosnovanih privatnih preduzeća, gde je rečeno da treba *precizirati stvaraoce arhivske građe i reg. materijal*, te *formulisati pravo svojine nad arhivskom građom i reg. materijalom svih stvaraoaca i na osnovu toga propisati obaveze stvaraoaca u pogledu zaštite arhivske građe i reg. materijala i evidentirati privatna preduzeća kao stvaraoce reg. materijala dobara koja uživaju predhodnu zaštitu*³⁸ Ni ta inicijativa nije urodila očekivanim plodom.

Već naredna 1991. godina jasno pokazuje da stanje u zemlji ostavlja posledice i tragove i na oblast rada subotičkog arhiva.

*Ovom prilikom kao nikad do sada događaji u zemlji – razbijanje Jugoslavije i rat – imali su uticaja i na naših 16 zaposlenih, vladala je atmosfera beznađa, sa dosta razgovora, još više razmišljanja, bojazni i strepnji, što je neminovno uticalo na rezultate rada. Tragedija Jugoslavije se i neposredno reflektovala na Arhiv, jer je dvoje arhivista*³⁹ *početkom novembra napustilo radno mesto i zemlju i privremeno našlo utočište u inostranstvu.*⁴⁰ Kao uspehe tadašnji direktor navodi pripremu rukopisa, izbora arhivske građe sa komentarima – *Koreni*, kao i priređivanje izložbe o šestogodišnjici (1391-1991) prvog pomena imena naselja.

*Zakon o vraćanju konfiskovanih i otkupljenih nekretnina*⁴¹ imao je za posledicu i to da se preko 1700 stranaka obratilo arhivu sa zahtevima za pronalaženje dokumenata o oduzetim nekretninama. Trend rasta ukupnog broja podnetih zahteva stranaka time dobija jasnu dimenziju, pošto je u protekloj 1990. godini iznosio samo 337, a 1989. godini za još sto zahteva manje. Pošto je Arhiv već te 1990. godine izvršio potrebne pripreme radnje u fondovima u kojima se mogla očekivati relevantna građa, rešavanje zahteva je išlo sa procentom pozitivne uspešnosti od oko 90%.⁴²

³⁷ Arhivski anali 1/1992, Novi Sad 1992, st. 9.

³⁸ isto

³⁹ Reč je o *Jožefu Berkešu* i *Marti Hegediš*

⁴⁰ Izveštaj o radu za 1991. godinu, sastavio je direktor *Milan Dubajić* (Novi Žednik, 3. 02. 1929.– Subotica, 30. 04. 2007.)

⁴¹ *Zakon o načinu i uslovima priznavanja prava i vraćanju zemljišta koje je prešlo u društvenu svojinu po osnovu poljoprivrednog zemljišnog fonda i konfiskacijom zbog neizvršenih obaveza iz obaveznog otkupa poljoprivrednih proizvoda*, Službeni glasnik RS, br. 18/1991 .

⁴² Iz priloga *Rudolfa Gerharda* u radu *Milana Jakšića*, *Iskustva arhiva u Vojvodini u vezi s primenom Zakona o vraćanju zemlje*, Arhivski anali 1/1992, Novi Sad 1992, st. 142.

U finansiranju započinju problemi; osim iz pokrajine, očekivana sredstva nisu stigla iz ukinutog opštinskog Fonda kulture.

Preuzeto je ipak 55 dužnih metara; od toga je 17 d.m činio fond *Opštinske konferencije SSRV Subotica (1949-1990.)*, a 22 d.m je imao fond *Opštinska konferencija SSOV, Bačka Topola (1962-1974)*.

Od te godine, Ministarstvo kulture Republike Srbije finansira plate zaposlenih, a opštine Subotica, Bačka Topola i Mali Idoš finansiraju sredstva za materijalne troškove.

Nije bilo namenskih sredstava za opremu, police, kutije i omote po prvi put u proteklih dvanaest godina.

Fluktuacija radne snage je bila velika. Na čak četiri upražnjena radna mesta⁴³ primljeni su novi radnici.

Trend prodiranja informacionih tehnologija nije zaobišao ni nas. *Mada se radi o detalju, podatak da je početkom godine nabavljen računar⁴⁴, prvi od više potrebnih, je od prvorazrednog značaja, jer je uslovio nove i neslućene mogućnosti u radu Arhiva.⁴⁵*

Broj zahteva stranaka se smanjio na samo 700, ali se količina utrošenog vremena za istraživanje i pronalaženje podataka za njihovo rešavanje proporcionalno povećala, što govori o tome da se radilo o specifičnim zahtevima u građi koja nije bila dovoljno sređena ili opremljena registrima i indeksima.

Zanimljiv je i zaključak direktora: *Praćenjem Zakona, propisa i prakse, sagledavanjem problema arhiva kao struke i funkcije, dovelo nas je do zaključka i zalaganja da je neophodno menjanje izvesnih propisa i kriterijuma u odabiranju arhivalija neophodnih za istoriju, nauku i kulturu. Pokazuje se, naime, da preuzimamo i čuvamo prevelike količine arhivske građe.⁴⁶*

Inflacija⁴⁷ obezvređuje sredstva, svako kašnjenje je tragično, pa Arhiv nema mogućnosti za nabavku najosnovnijih sredstava za rad, počev od kancelarijskog do higijenskog materijala.

Decembra 1993. godine, na mesto direktora **Milana Dubajića** postavljen je rešenjem Vlade **Zoran Veljanović**.

Pokrenuta je edicija *Severna zvezda* sa prvom knjižicom i priređena izložba o školstvu.

⁴³ Iz Arhiva su te 1992. godine otišli **Jožef Berkeš** (koji danas radi u Državnom arhivu Budimpešta), **Marta Hegediš**, **Zorica Mandić** i **dr Antal Hegediš** (koji je otišao u penziju).

⁴⁴ Reč je o računaru "PC286"

⁴⁵ Izveštaj o radu za 1992. godinu, st. 5

⁴⁶ Izveštaj o radu za 1992. godinu, st. 25

⁴⁷ <http://sr.wikipedia.org/sr-el/%>

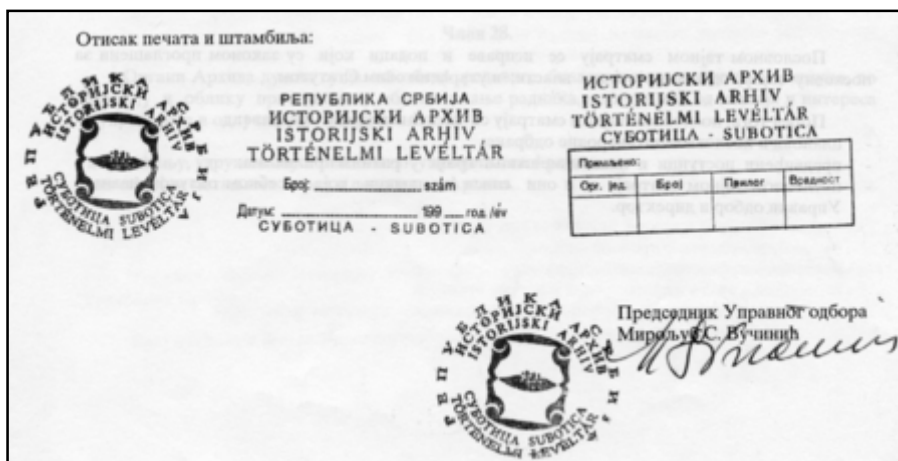
Te 1994. godine dobijamo novi *Zakon o kulturnim dobrima*, ali ne i dalju razradu koja bi se odnosila na arhive i arhivsku građu.

U 1995. godini Arhiv ima petnaest zaposlenih.

Ministarstvo kulture dostavilo je namenska sredstva koja su bila dostatna za nabavku manje količine metalnih polica, ormana i arhivskih kutija.

Priredene su dve samostalne izložbe, a izašla je i druga knjižica u ediciji *Severna zvezda*.

Broj zaposlenih raste u 1996. godini i iznosi šesnaest. Tada arhivsku mrežu Srbije čine: Arhiv Srbije, Arhiv Vojvodine i Arhiv Kosova i Metohije, 34 istorijska (međupštinska) arhiva i dva specijalizovana arhiva.

Godinu 1999. obeležila je NATO agresija. Bombardovana je i okolina Subotice. Arhivska građa najvećeg značaja je bila pripremljena za izmeštanje, no nije pomerana. Nekoliko zaposlenih mobilisano je u rezervni sastav vojske. Stradala je arhiva Meteorološke stanice na Paliću sa vrednom dokumentacijom.

Nagoveštaj shvatanja i uvažavanja problema Arhiva se ipak video iz toga što su vođeni pregovori (čak su načinjena idejna rešenja) o preseljavanju Arhiva u adaptirane prostorije zgrade tzv. Nove opštine. Vrednost investicije je bila na nivou od ¼ miliona DM.

Plima širokih društvenih promena, koja je eruptirala 5. oktobra 2000. godine, u manjim ili većim talasima, zapljuskivaće i arhivsku struku u Srbiji.

Detalj depoa Arhiva u „Gradskoj kući – arhivska građa Gradskog veća Subotice (1861-1918)

Maja 2001. godine, na osnovu postojećih zakonskih propisa⁴⁸, ali u novim društvenim i političkim realnostima⁴⁹, postavljen je Rešenjem o imenovanju Vlade RS, novi direktor, **Stevan Mačković**.

Te godine podneto je 746 zahteva stranaka i privatnih lica radi izdavanja uverenja na osnovu arhivske građe.

Zadatak otvaranja Arhiva prema široj društvenoj javnosti, postao je potpuno jasan, te se u čitavom narednom periodu radilo na njegovom ostvarivanju.

Jedan od koraka u menjanju zatečenog stanja je uspostava i obnavljanje međunarodne saradnje⁵⁰, koja od 1992. godine kod nas

⁴⁸ *Zakon o delatnostima od opšteg interesa u oblasti kulture* (Sl. Glasnik RS, br. 49/92)

⁴⁹ To je prva posleratna demokratska Vlada Srbije. Predsednici te Vlade su bili, od 25. januara 2001. godine do mučkog ubistva u atentatu 12. marta 2003. godine - **Zoran Đinđić** i **Zoran Živković**, od 18. marta 2003. godine do 3. marta 2004.

⁵⁰ “U proteklih 15 godina zamrla je međunarodna i regionalna saradnja.” Tako piše arhivista Milena Popović-Subić, u članku *Analiza stanja zaštite arhivske građe na teritoriji AP Vojvodine*, Arhivski anali, br. 3, Novi Sad, 2006, st.257. U štampi je ta analiza propraćena u listu *Danas*, od 30.06.2005. godine člankom pod naslovom *Arhivi bez struje i obezbeđenja*: “Da je stanje u devet međuopštinskih arhiva u Vojvodini bezmalo katastrofalno moglo se zaključiti na osnovu podataka iznetih na jučerašnjem sastanku u Arhivu Vojvodine na kojem je predstavljena analiza zaštite

ne postoji. Počevši od 2003. godine, uspostavljeni su kontakti i realizovane uzajamne posete, razmena iskustava, učešće na stručnim skupovima i konferencijama sa: Državnim arhivom u Osijeku, Državnim i Gradskim arhivom u Budimpešti, kao i Županijskim arhivom u Kečkemetu⁵¹ i Segedinu, odnosno Sentešu.

U poseti državnom arhivu u Osijeku septembra 2005. godine, s leva na desno: Gabor Lalija, Zoran Vukelić, Zoltan Mesaroš, dr. Stjepan Sršan i Stevan Mačković

*Zakonom o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine*⁵² 2002. godine, Pokrajina dobiva prava i

arhivske građe i registratorskog materijala na teritoriji AP Vojvodine. Stanje najbolje oslikavaju podaci da depoi pojedinih arhiva nemaju struju, nema fizičkog ni elektronskog sistema obezbeđenja, a protivpožarni i klimatizacioni sistemi su "još uvek san" svakog arhivara. Nisu rešena ni osnivačka prava međuopštinskih arhiva, a jedinu svetlu tačku predstavlja Arhiv Vojvodine koji jedini ispunjava sve propisane uslove i standarde za čuvanje arhivske građe. Poslednja analiza stanja u arhivistici pokrajine rađena je pre 17 godina jer su propisi bili nepotpuni i onemogućavali su rad. Prema rečima Milene Popović Subić, šefa matične službe Arhiva Vojvodine, analiza je urađena na osnovu ovlašćenja iz Zakona o utvrđivanju posebnih nadležnosti AP Vojvodine, do čijeg donošenja nije bilo uslova za izvođenje tog posla. Neophodno je doneti zakon o arhivima u okviru zakona o zaštiti kulturnih dobara - kaže Popović-Subić i naglašava da se insistira na donošenju posebnog zakona jer je to jedini način da se kvalitetno reguliše rad istorijskih arhiva. Neophodni su i podzakonski akti kojima bi se regulisali normativi vezani za prostor, međunarodnu saradnju, stvaranje elektronske arhive i jedinstvenog registra istorijskih arhiva Srbije."

⁵¹ Prilikom posete Kečkemetu, 2004. godine, potpisan je i Ugovor o saradnji.

⁵² Sl. Glasnik RS, br. 06/02. Nakon stupanja na snagu *Zakona o utvrđivanju određenih nadležnosti autonomne pokrajine* – omnibus zakon (Službeni glasnik RS

obaveze koje se odnose i na arhivsku mrežu u Vojvodini. Jedna od oblasti koja je bitno poboljšana time je tretiranje stranih istraživača. Olakšan je i ubrzan put njihovim željama za istraživanjem naše arhivske građe, pošto je davanje odobrenja za njihov rad prešlo na pokrajinske organe u Novom Sadu, koji gotovo bez izuzetka izdaju takva odobrenja.

U Arhivu se 2003. godine čuvao 441 fond (385 sređenih, 56 nesređenih) i zbirke, koji čine ukupno 4550 dužnih metra arhivske građe. Broj evidentiranih registratura je iznosio 767: u subotičkoj regiji 518, bačkotopolskoj regiji 193 i maloidoškoj regiji 56.

Sredstva za zarade od početka 2003. godine stizala su iz budžeta SO Subotica, a i opština Bačka Topola se uključila u finasiranje rada arhivske delatnosti. Na njenoj teritoriji, postojeći i krajnje neodgovarajući smeštajni prostor, zamenjen je novim, čime se dobilo i nešto mesta za prijem nove građe.

Stranke, građani i pravna lica, podneli su u toj godini izuzetno veliki broj molbi za izdavanje raznih potvrda, uverenja i prepisa. Posebnu grupu činila su lica koja su zahtevala izdavanje podataka o izgradnji objekata, što je bila posledica započete akcije legalizacije građevina.

Izdavačka delatnost je bila uspešna: 2003. godine su objavljeni časopis *Ex Pannonia* br. 5-6-7, zatim nastavak serije analitičkih inventara, sveska br.2. - *Kraljevski komesar Jozef Gludovac u Subotici (1788-1790)* i monografija u ediciji Posebna izdanja – *Istaknuti lekari Subotice (1792-1992)*; naredne 2004. godine: *Ex Pannonia* br. 8 i monografija *Industrija i industrijalci Subotice (1918-1941)*; 2005. godine: monografija – *Lekarska društva u Subotici*; 2006. godine: *Ex Pannonia* br. 9 -10 i analitički inventar *Zapisnici Magistrata 1743 - 1756*. Izdata su i tri izdanja na CD –u: *Rukopisne karte iz kartografske zbirke*, Istorijski arhiv Subotica 2005, **Zorica Mandić, Vera Manasijević: Protokol Magistrata povlašćene Kraljevske komorske varoši Sent Marija – pre zvana Sabatka 1743-1756** (analitički inventar), Istorijski arhiv Subotica 2006. i *Diákok a levéltárban, A Levéltár és iskola*, Istorijski arhiv Subotica 2007.

Od godine 2004. nadalje permanentno su vršene nabavke, kako arhivskih kutija tako i računarske opreme, ali i metalnih polica.

U 2005. godini, po prvi put od postojanja ustanove, direktor je izabran na javnom konkursu. Svoj drugi mandat dobio je dotadašnji rukovodilac. Realizuje se i preseljenje dela kancelarijskih prostorija u

br. 6/2002), Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu je dobio veliki broj nadležnosti u obrazovanju i kulturi.

novoadaptarine⁵³, nešto veće ukupne površine, na istom spratu Gradske kuće. I što je mnogo značajnije, Arhiv barem kratkoročno rešava nestašicu smeštajnog prostora, pošto dobija tri etaže bivšeg *Margit* mlina u ukupnoj površini od 637 m², pa se time otvorila perspektiva i za prijem arhivske građe.

Novi depo Arhiva (objekat *Margit Mlin*)

Naredna 2006. godina obeležena je izuzetno velikim brojem podnesenih zahteva stranaka (ukupno 1727). Većina od toga, nešto više od 1300 molbi, odnose se na pronalaženje dokumenata o oduzimanju pokretne i nepokretne imovine, a u skladu sa donetim zakonskim propisima kojima je naloženo evidentiranje takvih vrsta imovine⁵⁴. Velika većina je bila i rešena, uz angažovanje gotovo svih zaposlenih na tim poslovima.

Sumarno, Arhiv je krajem 2006. godine raspolagao sa prostorom ukupne površine 2321,19 m², od čega je prostor za depoe bio 1800,40 m² i čitaonicom sa dvanaest mesta. Zaposleno je osamnaest radnika. Računarsku opremu čini četrnaest kompjutera, četiri skenera, dva digitalna fotoaparata i osam štampača. Planira se i povezivanje na arhivsku mrežu koju kreira Arhiv Vojvodine. Postavljena je web stranica (www.suarhiv.co.yu).

⁵³ Preseljenje je izvršeno u spremišne prostore koje je i do tada koristio Arhiv

⁵⁴ Dana 8. juna 2005. godine stupio je na snagu *Zakon o prijavljivanju i evidentiranju oduzete imovine (Službeni glasnik RS, br. 45/2005)* kojim se uređuje postupak prijavljivanja i evidentiranja imovine koja je na teritoriji Republike Srbije oduzeta bez naknade tržišne vrednosti ili pravične naknade, primenom propisa i akata o nacionalizaciji, agrarnoj reformi, konfiskaciji, sekvestraciji, eksproprijaciji i drugih propisa donetih i primenjenih posle 9. marta 1945. godine (član 1. Zakona). Pod imovinom, u smislu ovog zakona, zakonodavac smatra pravo svojine na nepokretnim i pokretnim stvarima, kao i druga imovinska prava (član 2. Zakona).

Rezultati preuzimanja arhivske građe u 2007. godini, kada su do polovine godine preuzeta 443 dužna metra, sami po sebi govore o postojanju potreba za takvim aktivnostima, ali i o mogućnostima za njihovo realizovanje.

Danas naša ustanova ima status međuopštinskog arhiva, svoju delatnost vrši na teritoriji tri opštine – Subotice, Bačke Topole i Malog Idoša. U samome Arhivu postoje sledeće organizacione jedinice - odeljenja, koje čine osnovu njegove delatnosti. To su :

1. Odeljenje za upravne i ošte poslove
2. Odeljenje za zaštitu arhivske građe van Arhiva
3. Odeljenje za sređivanje i obradu arhivske građe, i
4. Odeljenje za dokumentaciono-informativnu službu,

U arhivu postoji specijalizovana, stručna biblioteka čiji se fond bazira na knjigama objavljenim o arhivskoj delatnosti, kao i o zavičajnoj istoriji. Ova biblioteka je zatvorenog tipa namenjena prvenstveno istraživačima arhivske građe. Poslovi na stvaranju specijalizovane arhivske biblioteke započeti su 1960. godine, inventarisanjem i pečačenjem knjiga i izradom predmetnog registra. Sve do 1995. knjižni fond je bio smešten po kancelarijama. Tada je izvršena revizija bibliotečkog fonda i njegov smeštaj u posebnu prostoriju. Sada, obrađeni knjižni fond biblioteke iznosi 5056 naslova (7110 primeraka), od toga knjiga i brošura 5434 i časopisa 1676. Izdanja su pretežno na srpskom, mađarskom, nemačkom i latinskom jeziku. Pored predmetnog kataloga izrađen je i autorski katalog.

Detalj stručne biblioteke Arhiva

Istorijski arhiv vrši i nadzor nad zaštitom arhivske građe van Arhiva. Nadzor se vrši nad 810 registratura od kojih su 535 aktivne. On se vrši nad arhivama organa vlasti, prosvetnim, zdravstvenim, privrednim i kulturnim ustanovama, bankama, socijalnim ustanovama, arhivama osiguravajućih zavoda. Procenjena količina registraturskog materijala van arhiva iznosi preko 42000 dužnih metara.

U okviru kulturno-prosvetne delatnosti 2007. godine priređene su dve izložbe i objavljen jedan CD.⁵⁵

U skladu sa administrativno - teritorijalnim promenama vršen je prenos prava i dužnosti osnivača, kao i nadzor nad radom Arhiva. Pravo i dužnost osnivača vršili su: Narodni odbor opštine Subotica, Narodni odbor sreza Subotica, Skupština sreza Subotica i Skupština opštine Subotica. Početkom devedestih do 2003. godine to pravo je imalo Ministarstvo za kulturu Republike Srbije. Od 2003. godine sva osnivačka prava preneti su na Skupštinu opštine Subotice, a time i obaveza finansiranja delatnosti ustanove.

Trebalo je mnogo truda, želja i znanja da se u tom proteklom vremenskom periodu izgradi i na stručnim temeljima oformi moderna arhivska ustanova. Započevši sa samo jednim radnikom - rukovodiocem arhivskog središta - *Blaškom Vojnić Hajdukom* (od 1947.god.), bez ijedne prostorije, preko dobijanja prostora, depoa i kancelarija na III spratu Gradske kuće - 1950. godine i prvog stručnog radnika *Emila Vojnovića*, došlo se do kolektiva sa osamnaest zaposlenih, od toga devet arhivista. Od vagona razbacane hartije, rasparčanog fonda Magistrata, stiglo se do 4794 dužnih metara u 450 fondova ili zbirki, većinom obrađene i sređene arhivske građe, naučno - informativnih sredstava (sumarnih i analitičkih inventara) i edicija sopstvenih izdanja. Od jedne neadekvatne prostorije, do preko 2321 kvadratnog metra depoa i kancelarija, put je koji je Arhiv prevalio u proteklom periodu.

⁵⁵ U okviru saradnje sa Državnim arhivom iz Osijeka, priređena je njihova izložba *Osijek na starim razglednicama*, a kao rezultat projekta *Arhiv i škola* u okviru koga su odabrani učenici specijalizovane Gimnazije *Kosztolanyi Dezső* vršili istraživanja u arhivskoj građi o školstvu, priređena je izložba na tu temu i izdan materijal na CD-u.

Gledano u celini, subotički Arhiv je izrastao na talasu modernog shvatanja arhivske delatnosti, od prvobitnog čuvara arhivalija samo kao pravnih sredstava (od 1743. do 1946. godine) u instituciju od opšteg društvenog interesa, sa zadacima da se stara o građi, obrađuje je i zaštićuje, te da zadovoljava naučno - istraživačke i privatno - pravne potrebe i zahteve stranaka i istraživača, u prvom redu na polju istoriografije.

Promene u modernoj arhivistici, inicirane i primenjene kroz norme međunarodnih arhivističkih organizacija, nose poruke da se i ova struka na domaćem nivou mora menjati i prilagođavati. To je neminovno i zbog rezultata promena društva u celini, napretka informacionih tehnologija, drugačijeg shvatanja osnovnih postulata slobode i prava na dostupnost informacija, ali istovremeno nikada ne gubeći iz vida primarnu funkciju arhiva – zaštitu arhivske građe. Tako i subotički Arhiv, sa šezdeset godina bogatog iskustva iza sebe, pokušava na toj tradiciji izgraditi praksu primerenu modernom dobu.

Novoadaptirani prostor nekadašnjeg zatvora za službene prostorije Arhiva

ARHIVSKA GRAĐA

Najstariji originalni dokument, koji se čuva u Istorijском arhivu Subotica je plemićka diploma *Janoša Sencija* koja datira iz 1658. godine, dok je svega desetak dokumenata sačuvano iz perioda Potiske Vojne krajine, kome je subotički šanac formacijski pripadao. Posle bitke kod Sente 1697. godine, Subotica je oslobođivši se turske vlasti pripojena Potiskoj vojnoj krajini. Za subotički vojni šanac određen je komadant šanca - kapetan, zajedno sa svojim zamenicima: lajtnatima, barjaktarima, izbornicima - eškutima i jednim beležnikom

(notarom). Oni su upravljali osim vojnim i civilnim poslovima, s tim što je Subotičanima pravo žalbe omogućeno u Segedinskoj vojnoj komandi. Do vremena uspostavljanja Magistrata (1743) sačuvano je samo još nekoliko pojedinačnih akata. Od te godine, možemo da pratimo već narastanje dobro sačuvane celine materijala nastalog u radu tog gradskog organa. I građa nastala radom kasnijih gradskih upravnih vlasti: Senata, Narodnog odbora i Skupštine opštine, sačuvana je gotovo u potpunosti i čini jedan od najznačajnijih i najvrednijih segmenata u našim depoima. Period XIX, a pogotovo XX veka, karakteriše izuzetno povećanje količina pisanih dokumenata, a time i arhivske građe, zatečene ili preuzete u Arhiv.

Danas razlikujemo sledeće velike grupe arhivalija (arhivske građe): isprave (povelje, diplome), rukopisne knjige (protokole, registre i druge knjige), spise sa svojim pomoćnim knjigama, rukopisne ostavštine značajnih porodica i ličnosti, karte, mape, planove, štampani materijal, fotografije, audio-vizulenu građu, te magnetne zapise (disketa, CD i slično). Sav taj različiti materijal mora da ispunjava jedan kriterijum da bi dospao i čuvao se u Arhivu - da poseduje kulturno-istorijsku vrednost i da je bio u sastavu registrature (pisarnice) stvaraoca građe.

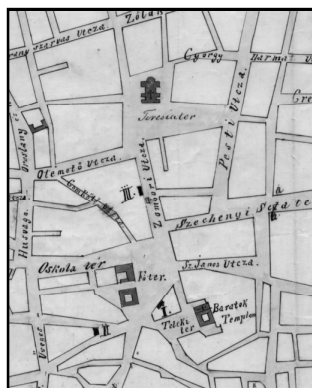
Od ukupnog broja fondova arhivistički je sredeno 387 fondova. Dokumenti koji se nalaze u sklopu fondova i zbirki obuhvataju vremensko razdoblje od sredine 17. veka do današnjih dana, a svedoče o životu u gradu i okolini, mestima u teritorijalnoj nadležnosti Istorijskog arhiva Subotice, ali i širim prostorima. Najviše se koriste sledeći fondovi, koji su ujedno i najznačajniji i najstariji fondovi koji se čuvaju su kod nas:

- F:261. Magistrat povlašćene kraljevsko komorske varoši - Sent Marija (Subotica) (1743-1779),
- F:272. Magistrat slobodnog kraljevskog grada - Subotica (1779-1849);
- F:002. Gradsko veće slobodnog kraljevskog grada - Subotica (1861-1918);
- F:047. Gradsko poglavarstvo - Subotica (1918-1941);
- F:060. Gradsko načelstvo Slobodnog kraljevskog grada - Subotica (1941-1944);
- F:068. Gradski narodni odbor - Subotica (1944-1955);

Privilegija komorske varoši Sent Marija iz 1743. godine

Pored navedenih arhivskih fondova značajne su i sačuvane karte i planovi grada, koje se čuvaju u okviru Zbirke planova i geografskih mapa 1556-1976. (F:002), kao i zbirka projekata (F:275).

Detalj Subotice na rukopisnoj karti iz 1868. godine

Najveći deo sačuvane arhivske građe je nastajao radom upravnih organa, privrednih organizacija, sudova, škola i kulturnih institucija.

Razumljivo, da količinski najviše građe koje Arhiv čuva datira iz perioda nakon 1945. godine. Od šezdesetih godina 20-tog veka, nastaje i na teritoriji koju pokrivamo, prava eksplozija pisanih

dokumenata, prava industrijska produkcija registraturskog materijala čije količine dostižu ogromne razmere.

Sa ulaskom u poslednje decenije 20-tog veka, zahvaljujući razvoju savremene nauke i tehnologije, posebno one digitalne, dočekuju nas i sada plave novi oblici audio-vizuelnih, elektronskih i digitalnih dokumenata. To pred arhivsku struku postavlja mnoga pitanja a njihovo rešavanje željno iščekuje i naš arhiv.

ZAPOSLENI U ARHIVU (1947-2007)

Izveštaj Glavnog izvršnog odbora od 2. novembra 1946. godine upućuje svim muzejima, arhivama i bibliotekama Vojvodine dopis o obaveznim zaposlenim licima u ovim institucijama. Tako se u arhivima predviđa po jedan arhivar i saradnik u zavisnosti koliko iziskuju obim i priroda poslova.⁵⁶ Predviđa se da arhivar bude ujedno i upravnik. Stručno osoblje ovih ustanova može biti stalno, honorarno ili dobrovoljno.⁵⁷

Kao prvi arhivski rukovodilac sa središtem u Gradskoj biblioteci pominje se **Blaško Vojnić** u izveštaju Glavnog izvršnog odbora Narodne skupštine AP Vojvodine od 5. jula 1947. godine.⁵⁸ **Blaško Vojnić** je 16. jula 1947. godine određen za prvog arhivskog rukovodioca subotičkog područja koje je obuhvatalo grad Suboticu i srezove Subotica i Bačka Topola.

U godišnjem izveštaju za 1948. godinu od 1. januara do 11. jula, kao rukovodilac na dobrovoljnoj bazi pominje se **Mihalj Prokeš**. Nakon njega za područnog arhivara, a kasnije i arhivskog rukovodioca, biće postavljen **Ivan Rudić**. Kao rukovodilac **Ivan Rudić** će učestvovati na arhivističkim sastancima i boraviće na arhivističkim kursevima u Beogradu i Dubrovniku. Već te godine rukovodilac arhivskog središta ističe da je postojeći broj zaposlenih radnika nedovoljan za obavljanje delatnosti uz pomoć dva radnika: **Ivana Rudića** kao rukovodioca i **Pal Petera** kao pomoćnog službenika.⁵⁹

Postavljenjem **Emila Vojnovića** za rukovodioca od 28. novembra 1951. godine postepeno će se povećavati broj zaposlenih

⁵⁶ AIAS, Prepiska Istorijskog arhiva, 1/1947.

⁵⁷ Isto

⁵⁸ AIAS, Prepiska Istorijskog arhiva, 4/1947.

⁵⁹ AIAS, Prepiska Istorijskog arhiva, 61/1951.

radnika u Arhivu. A upravo zahvaljujući njima - generacijama arhivista i arhivskih pomoćnika koji su radili u Arhivu, arhivska građa je postala dostupna u naučne i druge svrhe.

Danas u Arhivu ima osamnaest radnika u stalnom radnom odnosu⁶⁰. Od toga trinaest sa arhivskim zvanjima: šest viših arhivista, tri arhivista, jedan viši arhivski pomoćnik i tri arhivska pomoćnika.

Kvalifikaciona struktura zaposlenih je sledeća: devet radnika je sa visokom stručnom spremom, jedan radnik sa višom stručnom spremom, pet radnika je sa srednjom stručnom spremom i tri radnika imaju završenu osnovnu školu.

Od osnivanja do danas radili su u Arhivu:

Redni broj	Ime i prezime	Radno mesto	Dan, mesec i godina stupanja na dužnost	Dan, mesec i godina prestanka rada
1.	Ivan Rudić	upravnik	01.01.1949.	30.11.1951
2.	Pal Peter	pomoćni službenik	01.01.1951.	15.06.1955.
3.	Emil Vojnović	arhivista	01.12.1951.	01.02.1973.
4.	Ruža Dulić	arhivski pomoćnik	01.12.1951.	01.02.1973.
5.	Mirjana Dimitrijević	arhivista	11.03.1955.	05.05.1983.
6.	Gašpar Ulmer	arhivista	06.06.1955.	01.12.1979.
7.	Viktorija Ivanović	arhivski manipulant	01.09.1955.	01.03.1982.
8.	Janoš Sabo	arhivski pomoćnik	09.12.1957.	24.02.1959.
9.	Viktorija Ivanković	arhivski pomoćnik	06.09.1958.	31.12.1961.
10.	Edita Hamari	arhivski pomoćnik	01.03.1959.	22.02.1961.
11.	Vladimir Čučković	arhivist	01.10.1960.	01.10.1962.
12.	Marija	arhivski	01.05.1961.	04.01.1984

⁶⁰ Upravo je u toku konkurs za popunjavanje još jednog radnog mesta arhiviste, koji je predviđen da vodi odeljenje - centar za dokumentaciju i informacije.

	Milodanović	pomoćnik		
13.	Terezija Jegić	arhivski pomoćnik	01.02.1962.	30.12.1984.
14.	Ilona Greči	čistačica	01.02.1962.	31.12.1970.
15.	Smilja Prijčić	sekretar, v.d. direktor	01.01.1963.	31.12.1994.
16.	Andrija Horovic	arhivski pomoćnik, v.d. direktor	01.09.1965.	20.02.1976.
17.	Andrija Jagica	arhivski pomoćnik	01.04.1969.	15.06.1970.
18.	Jelena Ivanković	arhivski manipulant	01.07.1970.	21.02.1988.
19.	Erzabet Apro	arhivski pomoćnik	01.08.1970.	15.09.1993.
20.	Rozalija Kukli	čistačica	01.02.1971.	31.12.1977.
21.	Laslo Godanji	arhivski pomoćnik	01.01.1973.	15.04.1979.
22.	Jožef Palinkaš	direktor	01.01.1974.	31.12.1975.
23.	Laslo Mađar	arhivista	01.09.1975.	10.06.1998.
24.	Marta Hegediš	arhivista	01.03.1976.	15.05.1980.
			10.03.1992.	01.09.1992.
25.	Milan Dubajić	direktor, arhivista	01.02.1977.	04.04.1994.
26.	Dragica Gabrić	čistačica	15.02.1978.	15.09.1994.
27.	Ruža Laslo	čistačica	21.05.1979.	14.10.1988.
28.	Gabor Lalića	arhivista	01.07.1979.	
29.	Zolna Matijević	arhivista	01.10.1980.	
30.	Huba Bezeg	arhivista	01.05.1981.	30.06.1987.
31.	Ana Remeš	spremačica	01.06.1982.	
32.	Julija Simić	knjigovođa	02.03.1980.	30.09..1983.
33.	Zorica Mandić (rođ. Pavić)	arhivista	01.01.1984.	18.01.1992.
			25.12.2002.	
34.	Josip Tot	knjigovođa	01.03.1984.	22.03.1986.

35.	Rudolf Gerhardt	arhivski pomoćnik	20.12.1984.	
36.	Nevena Babić	arhivski pomoćnik	02.12.1985.	30.11.1990.
37.	Janoš Doboš	arhivista	23.12.1985.	30.10.1991.
38.	Magda Lakatoš	arhivski manipulant	15.04.1986.	15.12.1996.
39.	Danka Prčić	arhivski pomoćnik	01.07.1988.	16.02.2000.
40.	Jožef Berkeš	arhivista	16.05.1988.	13.01.1992.
41.	Duška Trajković	knjigovođa	01.06.1990.	
42.	Hajnalka Levai (rođ. Čakanj)	arhivski pomoćnik	05.11.1991.	
43.	Stevan Mačković	arhivista, direktor	13.01.1992.	
44.	Smilja Prodanović	arhivista	16.03.1992.	
45.	Antal Hegediš	arhivista	01.01.1992.	16.11.1992.
46.	Zoran Veljanović	direktor, arhivista	01.12.1993.	
47.	Tatjana Segedinčev (rođ. Petković)	arhivista	15.01.1994.	
48.	Branislav Egić	arhivski pomoćnik	01.04.1994.	
49.	Janja Panić	čistačica	05.10.1994.	
50.	Snežana Kaljević	arhivista	01.10.1996.	30.09.2002.
51.	Željko Vidaković	arhivski manipulant	01.02.1997.	
52.	Veroslava Manasijević	arhivista	15.10.1998.	09.10.1999.
53.	Maria Hegediš	čistačica	27.12.1999.	20.03.2002.
			01.07.2002.	12.01.2004
			10.10.2005.	07.10.2005.
			12.04.2006.	11.04.2007.

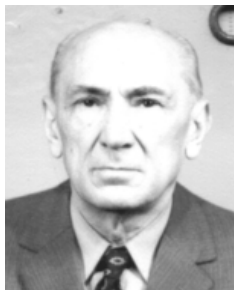
54.	Nevenka Beronja	arhivski pomoćnik	27.12.1999.	
55.	Zoran Vukelić	arhivista	01.04.2000.	
56.	Zoltan Mesaroš	arhivista	01.09.2003.	
57.	Žolt Heže	informatičar	10.10.2005.	

DIREKTORI ARHIVA

Blaško Vojnić (1947),
 Mihalj Prokeš (1947),
 Ivan Rudić (1949 - 1951),
 Emil Vojnović (1951-1973),
 Andrija Horovic (1973 - 1974),
 Jožef Palinkaš (1974 - 1975),
 Andrija Horovic (1976),
 Smilja Prijjić v.d. (1976 -1977),
 Milan Dubajić (1977 - 1993),
 Zoran Veljanović (1994 - 2001),
 Stevan Mačković (2001-).

Ivan Rudić (1949 - 1951)

Rođen je u Subotici 27. decembra 1904. godine. Studije prava završava na Sveučilištu u Zagrebu 10. juna 1948. godine. Kao područni arhivar se pominje u spisima od 2. decembra 1948. godine. Adresa arhivskog područja tada je bila u Lenjinovom parku broj 11 u Subotici. Kao rukovodilac Arhiva će raditi do 28. novembra 1951. godine. Po njegovom postavljenju počinje veća pažnja da se posvećuje zaštiti arhivske građe. Učestvovala na prvim posleratnim stručnim sastancima i kursovima. Radio je na sređivanju arhivske građe Magistrata slobodnog kraljevskog grada Subotice, Senata grada Subotice, kao i Gradskog načelstva 1943. godine.

Emil Vojnović (1951-1973)

Rođen je u Temišvaru u Rumuniji 28. juna 1910. godine. Gimnaziju je pohađao u Temišvaru i Novom Vrbasu. Od 1931. do 1933. godine je bio zaposlen u advokatskoj kancelariji u Bačkoj Topoli kod dr Josipa Gerovića kao službenik. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Subotici 1937. godine. Po odsluženju vojnog roka u bivšoj Jugoslovenskoj vojsci, ponovo stupa na rad u advokatsku kancelariju dr Josipa Gerovića u Bačkoj Topoli kao advokatski pripravnik.

Radio je i kao knjigovođa, finansijski kontrolor i pravni referent. Pored dužnosti pravnika vršio je korespondenciju na stranim jezicima. Posle oslobođenja zapošljava se kod Pokrajinskog građevinskog preduzeća Izgradnja u Subotici.

Za upravnika Istorijskog arhiva u Subotici postavljen je rešenjem Izvršnog odbora Narodnog odbora grada Subotice danom 1. decembra 1951. godine. Kao arhivski radnik napisao je niz stručnih radova i referata kao *Gradska državna arhiva u Subotici*, *Opšti inventar Državne arhive u Subotici*, *Neka zapažanja o problemu škartiranja kod nas*, *Razvitak arhivske službe FNRJ za poslednjih deset godina (1956)*, *200 godišnjica Nacionalnog arhiva Mađarske*, *Škartiranje registraturskog materijala narodnog odbora*, *Izdvajanje i uništavanje pisane građe*, *Iskustva sa prve izložbe Državnog arhiva u Subotici*, *Kriterijumi za određivanje arhivskog fonda*, *Privredni arhivi Jugoslavije*, *Formiranje fondova vojvođanskih magistrata odnosno municipalnih gradova*. Radovi su objavljeni u stručnim časopisima *Arhivski pregled*, *Arhivski almanah* i *Arhivist*, zatim u stručnom organu Nacionalnog arhiva Mađarske *Levéltári Híradó*.

U vremenu od 1955. do 1962. godine bio je član redakcija stručnih organa *Arhivskog pregleda*, *Arhivskog almanaha* i *Arhivista*, zatim član Izvršnog odbora Društva arhivista SRS kao član raznih stručnih komisija.

Govorio je nemački, francuski i mađarski jezik.

Za svoj rad nagrađen je *Oktobarskom nagradom* grada Subotice 1972. godine. Bio je poznat kao jedan od najboljih stručnjaka – arhivista Jugoslavije. Kao rukovodilac ustanove posebnu pažnju je posvetio usavršavanju zaposlenih. Bio je inicijator razmene arhivskih dokumenata sa inostranstvom, radio je na istraživanju istorijskih dokumenata čiji se sadržaj odnosi prvenstveno na prošlost naroda i narodnosti Vojvodine. U penziju odlazi 1. februara 1973. godine.

Andrija Horovic (1973-1974)

Rođen je 3. maja 1920. godine u Subotici. Gimnaziju je završio u Subotici 1939. godine. Po odsluženju vojske započeo je studiranje koje prekida izbijanje rata. Na prinudni rad u logor je oteran 1. marta 1942. godine, odakle se bekstvom vraća 1. februara 1945. godine kada je bio i ranjen. Najuža porodica mu strada u Aušvicu, a žena gine u bombardovanju Subotice. Javlja se u narodnooslobodilačku vojsku, odakle je demobilisan 26. novembra 1945. godine kao predsednik Prosvetnog odeljenja II. bataljona III. vojvođanske brigade.

Pre rata kratko vreme je radio u Podravskoj Slatini kao službenik. Od 1946. godine zaposlen je kao sekretar u Gradskom prosvetnom savetu, pa radi kao prosvetni referent, prosvetni instruktor i kao referent za kulturu Narodnog odbora Sreza Subotice.

U Istorijски arhiv je zaposlen 1. septembra 1965. godine. Primljen je na mesto arhivskog pomoćnika za zaštitu i preuzimanje arhivske građe. Za vršioca dužnosti direktora imenovan je 16. januara 1973. godine. Kao vršilac dužnosti direktora razrešen je 1. januara 1974. godine. Za zamenika je imenovan 9. januara iste godine. Andrija Horovic je imenovan drugi put za direktora Istorijskog arhiva u Subotici 1. januara 1976. godine. Preminuo je 20. februara 1976. godine.

U svojoj karijeri je bio na više funkcija. Bio je član Republičke skupštine Saveza za širenje knjige, predsednik Sreskog

pozorišta – muzičke drame i mađarske drame, te u više Saveta: Gradske biblioteke, Lutkarskog odnosno Dečijeg pozorišta, Gradske biblioteke, Gradske filharmonije, Muzičke škole, Zoološkog vrta, rukovodstva Kulturnog društva *Népkör*. Bio je član raznih komisija: za otkupljivanje umetničkih radova, za prikazivanje filmova, ocenjivačkih komisija za takmičenje folklornih grupa i dramskih sekcija. Prevodio je za lutkarsko pozorište komade koji su i prikazivani.

Andrija Horovic je bio inicijator i organizator početka rada Gradskog muzeja. Sakupio je veliki broj predmeta - eksponata sa konfiskovanih imanja, te ih tako spasio od propadanja. Zahvaljujući njegovim naporima Narodni odbor na svom zasjedanju od 24. aprila 1948. godine donosi odluku o osnivanju Gradskog muzeja u Subotici. Bio je pokretač izgradnje Letnje pozornice na Paliću, zalagao se za otvaranje Zoološkog vrta, kao i za razvoj Gradske biblioteke.

Jožef Palinkaš (1974 - 1975)

Rođen je 16. marta 1915. godine u Tordi. Osnovnu školu je završio u Tordi, gimnaziju u Zrenjaninu, Učiteljsku školu sa diplomskim ispitom u Somboru i Osijeku 1937. godine. Višu Pedagošku školu je završio u Novom Sadu, nakon čega studira istoriju u Beogradu. Završava Filozofski fakultet 1954. godine.

Po završetku školovanja odslužuje vojni rok. Od 1939. godine radi kao učitelj u Senti, u školi *Stevan Nemanja*. Potom radi u školi u Dušanovu i Čantaviru. Od 1947. godine radi kao nastavnik u nepotpunoj gimnaziji u Adi, a potom je premešten u Učiteljsku školu u Subotici gde predaje na mađarskom nastavnom jeziku. Završava fakultet i radi kao profesor u Gimnaziji i Učiteljskoj školi.

Učesnik je NOB – e od 27. novembra 1944. godine do 15. maja 1945. godine.

Pored redovnog nastavničkog posla bavio se stručnim i naučno-istraživačkim radom. Na osnovu ugovora sa Opštinom grada Subotice, sakuplja građu po domaćim i stranim bibliotekama i

arhivima za Monografiju školstva Subotice. Napisao je monografiju *Učiteljska škola u Subotici*, monografiju *Muzička škola u Subotici (do 1918)*, te *Narodna prosveta u Subotici (od 1687-1941)*. Objavio je studije o školovanju učitelja u Vojvodini do 1868. godine. Pored toga objavio je oko trideset radova u raznim časopisima i listovima.

Napisao je tri udžbenika iz istorije za 6, 7. i 8. razred osnovne škole. Bio je na radnom mestu direktora Učiteljske škole i Pedagoške akademije.

Za direktora Istorijskog arhiva je imenovan 1. januara 1974. godine.

Prestaje sa radom u Arhivu odlaskom u penziju 31. decembra 1975. godine

Smilja Prijić (feb. 1976 – feb. 1977)
v.d. direktor

Rođena je u Višnjevcu 21. novembra 1936. godine. Nižu gimnaziju završava u Čantaviru, a Srednju ekonomsku školu završava u Subotici 1961. godine. Kao računovođa od 1. oktobra 1956. godine je bila zaposlena u Narodnom odboru opštine Čantavir. Na ovom radnom mestu je zaposlena do 31. decembra 1962. godine kada prelazi u Gradski državni arhiv. Po dolasku u Arhiv 1963. godine obavlja poslove sekretara. Osim ovih poslova radi i poslove vezane za finansijsko i materijalno poslovanje.

Nakon smrti Andrije Horovica, Radna zajednica Istorijskog arhiva Subotica imenuje je za vršioca dužnosti direktora (rešenjem o imenovanju od 19. marta 1976. godine). Ove poslove obavljaće do februara 1977. godine.

Milan Dubajić (1977 – 1993)

Rođen je u Novom Žedniku 3. februara 1929. godine. Osnovnu školu je završio u Žedniku, a gimnaziju u Novom Sadu i Subotici. Filozofski fakultet, predmet - istoriju sa pomoćnim istorijskim naukama, je studirao i završio u Beogradu 1957. godine.

Kratko vreme je bio zaposlen kao vaspitač, nešto više od dve godine radi kao profesor u Gimnaziji, a sedamnaest godina radi kao kustos - istoričar u Gradskom muzeju u Subotici.

Kao kustos u Muzeju radi na istraživanju radničkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe. Za to vreme organizuje više izložbi. U štampi i časopisima objavljuje oko 150 članaka. Kao posebna izdanja objavljena su mu dva stručna rada: *Radnički pokret u Subotici 1918-1921.* i *Portreti, biografije subotičkih revolucionara.*

Zajedno sa Gašparom Ulmerom i I. Sentđerđijem 1972. godine je sastavio rukopis *Razvoj zabavišta, predškolske ustanove u Subotici 1843-1971.*

Milan Dubajić je bio učesnik narodnooslobodilačkog pokreta od 1944. godine. Bio je kurir pri Kotarskom narodnooslobodilačkom odboru Donji Lapac.

Član SKOJ-a je od juna 1944 . godine, a član SKJ od juna 1948. godine. Bio je učesnik na tri omladinske savezne radne akcije, član omladinskih organizacija i društveno-političkih organizacija.

Na radno mesto direktora Istorijskog arhiva imenovan je 1. februara 1977. godine. Kao direktor ustanove radiće do novembra 1993. godine. Kratko vreme pre odlaska u penziju, februara 1994. godine radi kao arhivista.

Zoran Veljanović (1993-2001)

Zoran Veljanović je rođen u Zrenjaninu 1959. godine. Klasičnu gimnaziju (društveno-jezičku) završio je u rodnom gradu, a studirao je na Filozofskom fakultetu - grupa istorija u Beogradu i Novom Sadu gde je diplomirao. Od 1995. godine je na magistarskim studijama.

Radio je kao profesor istorije u prosveti. Na mesto direktora Istorijskog arhiva u Subotici dolazi novembra 1993. godine. Na ovom radnom mestu pokreće više naučno-istraživačkih i informativnih edicija Arhiva: *Severna zvezda*, *Naučno-informativna sredstva o arhivskoj građi*, *Ex Pannonia*, glasnik Istorijskog arhiva od 1996. godine. Član je uredništva *Luče*, časopisa za kulturu, umetnost i nauku, gde je objavio nekoliko svojih radova. Saradnik je Matice srpske. Na osnovu arhivske građe koja se čuva u Arhivu priredio je više izložbi. Bavi se istraživanjem nacionalne istorije iz perioda XVIII-XX veka .

Objavio je knjige: *Mišićevo (1925-1996)*, *Srpska čitaonica u Subotici (1862-1959)*, *Dr Jovan Paču narodni tribun*, *Dr Jovan Paču 1847-1902*, *Jugoslavija; istina ili zabluda*.

Od 2001. godine radi u Arhivu kao arhivista - referent spoljne službe za zaštitu arhivske građe i registratorskog materijala van Arhiva.

Stevan Mačković (2001 -)

Stevan Mačković je rođen 16. oktobra 1959.godine u Subotici. Osnovnu školu i gimnaziju društveno-jezičkog smera pohađa i završava u rodnom gradu. Upisuje studije istorije u Novom Sadu. Još kao apsolvent radi kao nastavnik. Diplomom profesora istorije stiče na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu 1984. godine. Nakon toga radi u Subotici u osnovnoj školi, a potom u Gradskom muzeju. Od 1985. do 1988. godine je u Novom Sadu asistent na grupi za istoriju kod prof. dr Danila Kecića na predmetu Istorija Jugoslavije. Tada upisuje magistarske studije u Beogradu i započinje

da se bavi istraživačkim poslovima i objavljuje prvu stručnu studiju. Vraća se u Suboticu krajem 1988. godine i opet radi kao nastavnik. U Istorijski arhiv dolazi početkom 1992. godine. Istorioografski radovi, studije i članci, publikuju mu se mahom u lokalnim ali i inostranim časopisima, kao i stručni radovi iz oblasti arhivistike. Zvanje višeg arhiviste stekao je 2003. godine.

Tokom svog rada u Arhivu radio je na raznovrsnim stručnim poslovima. Iz oblasti zaštite arhivske građe unutar arhiva – na sređivanju i obradi. Radio je na nekoliko velikih upravnih fondova: Senat grada Subotice (1918–1941.), Sresko načelstvo Subotica (1934-1941.), Okružni narodni odbor Subotica (1945-1946.), Gradski narodni odbor (1944-1954), kao i drugim fondovima, školskim i privrednim. Za njih je izradio sumarne inventare, a za fond Sresko načelstvo i seriju Gradski beležnik iz fonda Senat i analitičke inventare. Angažovan je i na kulturno-prosvetnoj delatnosti Arhiva, u organizaciji i postavljanju izložbi i publikovanju časopisa Arhiva *Ex Pannonia*.

Njegova stručna bibliografija broji preko pedeset jedinica, a sastoji se od članaka i studija, priloga u zbornicima, leksikografskih odrednica, jedne autorske monografije *Industrija i industrijalci Subotice 1918-1941*. Napisao je dve koautorske monografije *Nastanak i razvoj predškolvstva u Subotici* i *Crveni krst u Subotici 1886-2006*. Za knjigu o industriji je 2006. godine dobio nagradu Dr Ferenc Bodrogvari.

Od juna 2001. godine nalazi se na mestu direktora subotičkog Istorijskog arhiva.

Sastavila: Tatjana Segedinčev, viši arhivista

IZLOŽBE I PUBLIKACIJE

Priređene izložbe Istorijskog arhiva u periodu od 1955. do 2003:

- *Subotica u dokumentima od kraja XVIII do prve polovine XIX veka*, autori izložbe Emil Vojnović i Gašpar Ulmer (izložba postavljena u prostorijama Gradske izložbene dvorane 13. novembra 1955. (prva priređena izložba)
- *180 godišnjica Subotičke pošte* - Prva pokrajinska filatelistička izložba, grupa autora
- *Radnički pokret i NOV u Subotici* - povodom dvadesetogodišnjice oslobođenja Subotice; autor Milan Dubajić, oktobar 1964.
- *100 godina bunjevačko - šokačkih novina*, u saradnji sa Gradskom bibliotekom, 1970.
- *100 godina rođenja Vladimira Ilića Lenjina*, postavljena u Bačkoj Topoli, Malom Idošu, Lovčencu i Feketiću, 1970. godine (broj posetilaca 4940)
- *Iz prošlosti Subotice*, (broj posetilaca 501), Subotica 1971.
- *100 godina obrazovanja učitelja*, izložba priređena povodom sto godina Učiteljske škole u Subotici, Subotica 1972.
- *II zasedanje AVNOJ-a*, postavljena u sali Radničkog univerziteta, Subotica 1973.
- *X Kongres SKJ*, u čast X kongresa SKJ (broj posetilaca 3 570), Subotica 1974.
- *AVNOJ*, izložba je postavljena u Mesnim zajednicama u gradu, Subotica 1974
- *Osijek kroz vekove*, gostujuća izložba Historijskog arhiva iz Osijeka, postavljena u Domu kulture (broj posetilaca 2996) Subotica 1974.
- *Subotica i okolina kroz vekove*, povodom 25. godina osnivanja ustanove, 1977.
- *Tito – sloboda – revolucija*, postavka pozajmljena iz Muzeja revolucije iz Novog Sada, postavljena na Paliću povodom berbanskih dana 1977. godine.

- *Razvoj mlinarstva kroz istoriju*, postavljena u Hali sportova povodom sajma zanatsva, oktobra 1977.
- *Omladinski napredni pokret u Vojvodini 1919-19179*, u saradnji sa Muzejom revolucije iz Novog Sada, postavljena u Subotici i Osijeku, 1979.
- *30. godina samoupravljanja u Subotici*, u saradnji sa Gradskom bibliotekom i Radničkim univerzitetom, 1980.
- *200 godina urbanizma Subotice*, povodom 200 godina Urbanističke delatnosti u Subotici i 25 godina Urbanističkog saveza Srbije; grupa autora (izložba je postavljena u pretprostoru Svečane sale Gradske kuće 20. oktobra 1980.)
- *Ustavni razvoj socijalističke Jugoslavije*, u saradnji sa Radničkim univerzitetom i u njihovim prostorijama od 7. do 27. oktobra 1983.
- *Subotica u ogledalu dokumenata*, otvorena 10. oktobra 1985. u hodniku radnih prostorija Arhiva u Gradskoj kući kao stalna postavka.
- *Revolucionarni pokret u Žedniku 1936-1986*, autor Milan Dubajić, otvorena 6. juna 1986. u Novom Žedniku kao stalna postavka.
- *Subotičke gradske kuće 1751-1912*; autori Eržebet Apro, Janoš Doboš, Milan Dubajić, Laslo Mađar (izložba je postavljena u holu Svečanog ulaza Gradske kuće oktobra 1986.)
- *Subotica vekovima 1391-1991* - povodom prvog pominjanja imena grada; autor Laslo Mađar (izložba je postavljena u Izložbenom prostoru Gradskog muzeja septembra 1991. godine, a kasnije je deo izložbe prenet kao stalna postavka u Istorijiski arhiv)
- *Školstvo u Subotici - OŠ Sveti Sava 1804-1994*; autor Zoran Veljanović (izložba je postavljena u OŠ Sveti Sava 27. januara 1994.)
- *Pedest godina pobede nad fašizmom*, povodom pedeset godina pobede nad fašizmom i oslobođenja Subotice u Drugom svetskom ratu; autor Stevan Mačković (izložba je postavljena u Izložbenoj galeriji Kluba vojske Jugoslavije maja 1995.)
- *Kolo srpskih sestara Subotica 1938-1995*; autori izložbe Zoran Veljanović, Tatjana Petković (izložba je postavljena u Gradskoj biblioteci maja 1995.)

- *Turizam na Paliću tokom XIX i XX veka*; autori Rudolf Gerhardt, Zoran Veljanović (izložba je bila postavljena u Maloj gostionici na Paliću 1995.)

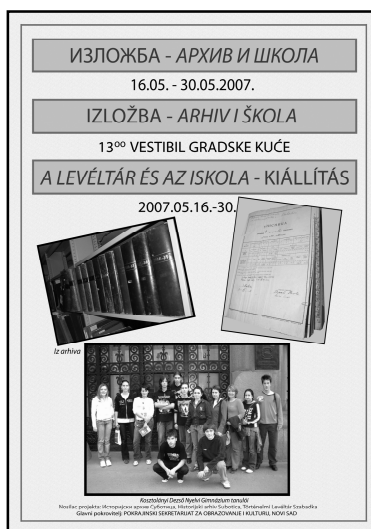
- *Školstvo u Subotici - Oš Ivo Lola Ribar 1856-1996*; autori Rudolf Gerhardt, Zoran Veljanović (izložba je postavljena u OŠ I. L. Ribar, 1996.)

- *Dr Jovan Paču - narodni tribun*, povodom stopedesetogodišnjice od rođenja dr J. Pačua; autor Zoran Veljanović (izložba je postavljena u Izložbenoj sali Srpskog kulturnog centra Sveti Sava Subotica 13. novembra 1996.)

- *Iz depoa Arhiva - arhivalije od terezijanskog do modernog doba* (Povodom obeležavanja 1.09. Dana grada Subotice i jubileja - 50. godina od osnivanja ustanove Arhiva) autori: Stevan Mačković, Rudolf Gerhardt (izložba je postavljena u Gradskom muzeju, septembra 2002.).

- *Pozdrav iz Osijeka – Osijek na starim razglednicama*, gostujuća izložba Državnog arhiva u Osijeku (izložba je postavljena u Gradskom muzeju, decembra 2006.)

- *Arhiv i škola, Levéltár és iskola*, autori Mészáros Zoltán (Zoltan Mesaroš) i Stevan Mačković (izložba je postavljena u atrijumu Gradske kuće od 16. do 30.5.2007.)

PUBLIKACIJE

Kataloška izdanja publikovana uz izložbene postavke od 1955 . do 2007. godine:

- Milan Dubajić, *Radnički pokret i NOV u Subotici*, Gradski muzej i Državna arhiva, Subotica 1964.
- Grupa autora, *200 godina urbanizma Subotice*, Zavod za urbanizam i Istorijski arhiv, Subotica 1980. (na srpskom i mađarskom jeziku)
- Eržebet Apro, Janoš Doboš, Milan Dubajić, Laslo Mađar: *Subotičke gradske kuće 1751-1912*, Istorijski arhiv Subotica 1986.(na srpskom i mađarskom jeziku)

- Laslo Mađar, *Subotica vekovima 1391-1991* - povodom prvog pominjanja imena grada; Istorijski arhiv Subotica 1991. (na srpskom i mađarskom jeziku.)

- Zoran Veljanović, *Školstvo u Subotici Oš Sveti Sava - Aleksandrovo*, Istorijski arhiv Subotica 1994.

- Zoran Veljanović, *Kolo srpskih sestara Subotica 1938-1995*, Istorijski arhiv Subotica 1994.

- Rudolf Gerhardt, Zoran Veljanović, *Turizam na Paliću*, Istorijski arhiv Subotica 1995. (na srpskom i mađarskom jeziku)

- Stevan Mačković, *50 godina pobjede nad fašizmom*, Gradski Muzej Subotica i Istorijski arhiv Subotica, 1995.

- Rudolf Gerhardt, Zoran Veljanović, *Školstvo u Subotici Oš Ivo Lola Ribar 1856-1996*, Istorijski arhiv Subotica 1996.

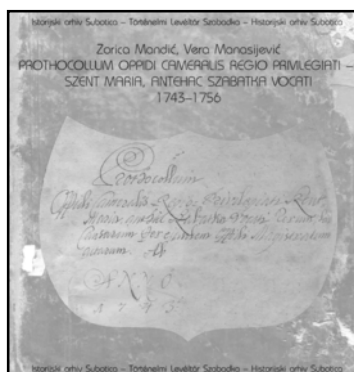
- Zoran Veljanović, *Dr Jovan Paču - narodni tribun*, Istorijski arhiv Subotica 1996.

- Pavle Stanojević, Zoran Veljanović, *Napred u otadžbinu i slavu*, Arhiv Vojvodine, Istorijski arhiv Subotica, Udruženje ratnih dobrovoljaca 1912-1918. njihovih potomaka i poštovalaca, Klub Vojske Jugoslavije Subotica, februar 1999.

- Stevan Mačković, Rudolf Gerhardt, *Iz depoa Arhiva - arhivalije od terezijanskog do modernog doba (povodom obeležavanja 1.09. Dana grada Subotice i jubileja – 50 godina od osnivanja ustanove Arhiva)*, Subotica 2002.

Izdanja na CD-u:

- *Rukopisne karte iz kartografske zbirke*, Istorijski arhiv Subotica 2005.

- Zorica Mandić, Vera Manasijević: *Protokol Magistrata povlašćene Kraljevske komorske varoši Sent Marija – pre zvana Sabatka 1743-1756* (analitički inventar), Istorijski arhiv Subotica 2006.

- *Diákok a levéltárban, A Levéltár és iskola*, Istorijski arhiv Subotica 2007.

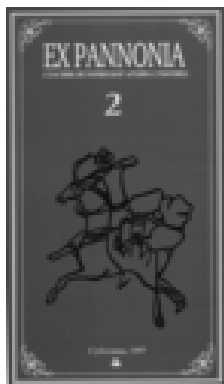
- *60 godina delatnosti Istorijskog arhiva Subotica, A szabadkai Történelmi Lévéltár 60 éves tevékenysége*, Istorijski arhiv Subotica 2007.

ČASOPISI:

EX PANNONIA, Glasnik Istorijskog arhiva br. 1, Subotica 1996.

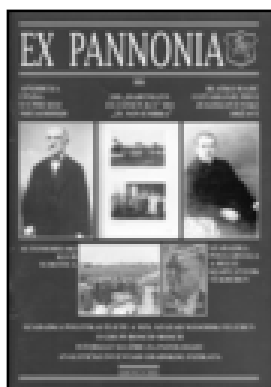
EX PANNONIA, Glasnik Istorijskog arhiva br. 2, Subotica 1997.

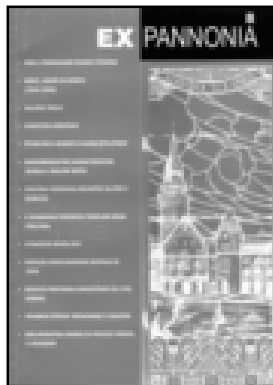
EX PANNONIA, Glasnik Istorijskog arhiva br. 3 - 4, Subotica 2000.

EX PANNONIA, Glasnik Istorijskog arhiva br. 5-6-7, Subotica 2003.

EX PANNONIA, Glasnik Istorijskog arhiva br. 8, Subotica 2004.

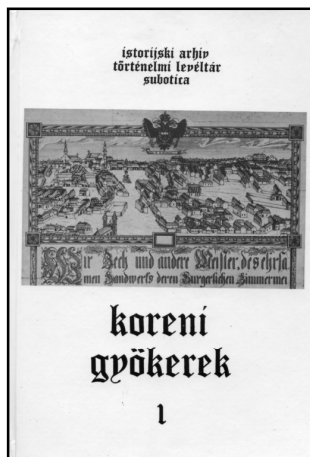
EX PANNONIA, Glasnik Istorijaskog arhiva br. 9 - 10, Subotica 2006.

EDICIJE:

Koreni:

- *Svedočenje vekova, Pravni položaj i stanovništvo Subotice 1391-1828*, (autori: Laslo Mađar, Gašpar Ulmer, Janoš Doboš, Emil Vojnović), Istorijaski arhiv Subotica, Subotica 1991.

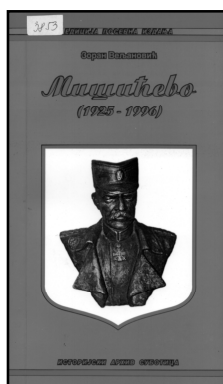
Severna zvezda:

- Gašpar Ulmer, *Prosjaci u Subotici krajem XVIII i u prvoj polovini XIX veka (u vreme slobodnog kraljevskog grada)*, Istorijski arhiv Subotica, Milen, Subotica 1994.

- Gašpar Ulmer, *Zanatstvo u Subotici 1686-1789*, Istorijski arhiv Subotica, Milen i Minerva, Subotica 1995.

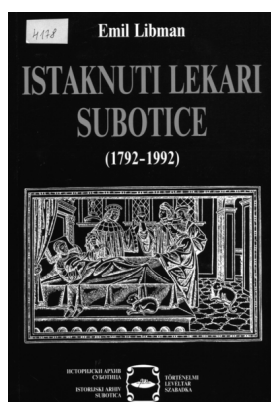
Posebna izdanja:

- Zoran Veljanović, *Mišićevo 1925-1996* (prilozi za monografiju sela Mišićeva), Istorijski arhiv, Subotica 1996.

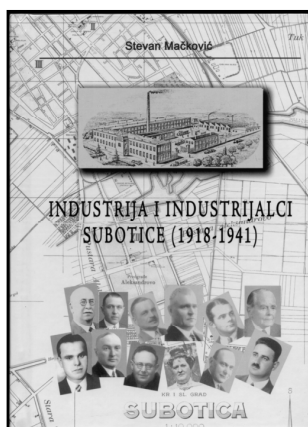

- Zoran Veljanović, *Srpska čitavnica u Subotici 1862-1959*, Srpski kulturni centar Sveti Sava Subotica, Istorijski arhiv Subotica, Gradska biblioteka Novi Sad, Subotica 1998.

- Dr Emil Libman, *Istaknuti lekari Subotice (1792-1992)*, Istorijski arhiv Subotica, Subotica 2003.

- Stevan Mačković: *Industrija i industrijalci Subotice 1918-1941*, Istorijski arhiv Subotica, Subotica 2004.

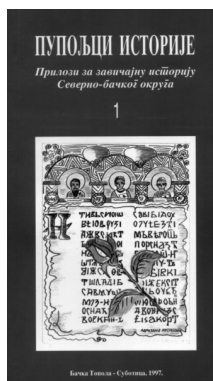

- Dr Emil Libman: *Lekarska društva u Subotici (1880-2005)*, Istorijski arhiv Subotica i Društvo lekara Vojvodine-Srpsko lekarsko društvo, Podružnica Subotica, Subotica 2005.

- *60 godina arhivske delatnosti Istorijskog arhiva Subotica*, Istorijski arhiv Subotica 2007.

Pupoljci istorije:

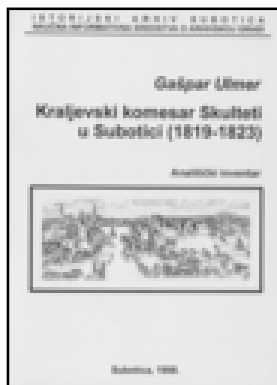
- *Prilozi za zavičajnu istoriju Severno - bačkog okruga br. 1*, (autori: Đurđa Žigić, Milorad Mirović), OŠ Nikola Tesla iz B. Topole i Istorijski arhiv Subotica, Bačka Topola - Subotica 1997.

- *Prilozi za zavičajnu istoriju Severno - bačkog okruga br. 2*, (Magdalena Deak, Viktorija Janković, Bojana Agbaba, Ildiko Kiskovacs, Agnes Banov), OŠ Nikola Tesla B. Topola i Istorijski arhiv Subotica, Bačka Topola - Subotica 1998.

Naučno-informativna sredstva o arhivskoj građi:

- Stevan Mačković: *Sresko načelstvo Subotica 1934-1941*, sveska I (analitički inventar 1934-1936), Istorijski arhiv Subotica 1996.
- Stevan Mačković: *Sresko načelstvo Subotica 1934-1941*, sveska II (analitički inventar 1937) , Istorijski arhiv Subotica 1997.
- Stevan Mačković: *Sresko načelstvo Subotica 1934-1941*, sveska III (analitički inventar 1938), Istorijski arhiv Subotica 1997.
- Stevan Mačković: *Sresko načelstvo Subotica 1934-1941*, sveska IV (analitički inventar 1939-1941), Istorijski arhiv Subotica 1997.
- Gašpar Ulmer, *Kraljevski komesar Ferenc Skulteti u Subotici (1819-1823)* (analitički inventar, serija Kraljevski komesari br. 3), Istorijski arhiv Subotica 1998.

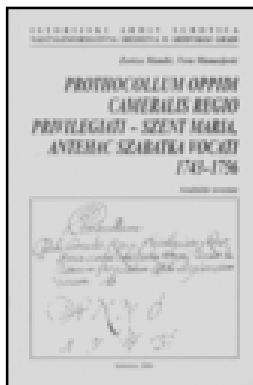
- Gašpar Ulmer, *Kraljevski komesar Mihalj Irmenji u Subotici (1782-1788)* (analitički inventar, serija Kraljevski komesari br. 1), Istorijski arhiv Subotica 2000.

- Gašpar Ulmer, Zorica Pavić: *Kraljevski komesar Jozef Gludovac u Subotici (1788 -1790)* (analitički inventar, serija kraljevski komesari br. 2), Istorijski arhiv Subotica 2003.

- Zorica Mandić, Vera Manasijević: *Protokol Magistrata povlašćene Kraljevske komorske varoši Sent Marija – pre zvana Sabatka 1743-1756* (analitički inventar), Istorijski arhiv Subotica 2006.

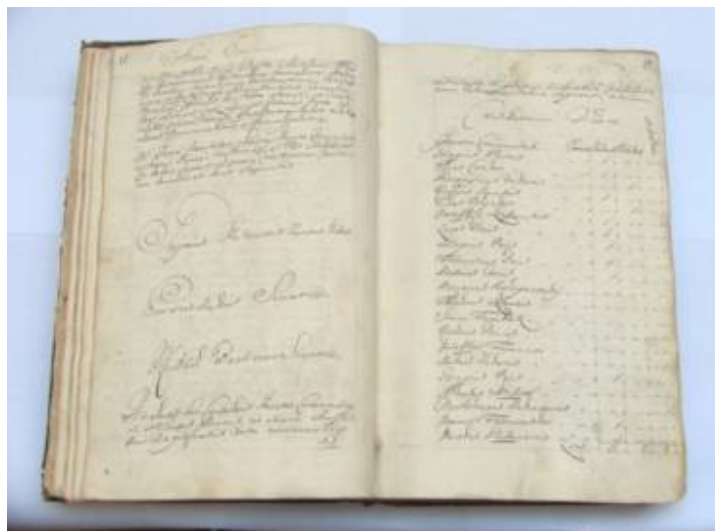
1
 Concordium
 Officii Cameraris Regio- & Provincialis Rent-
 Mariae, quae dicitur Suburbia Praes. Ceram. &
 Casarum per eundem Offici. Magistratum
 actorem. A.

ANNO
 1743.

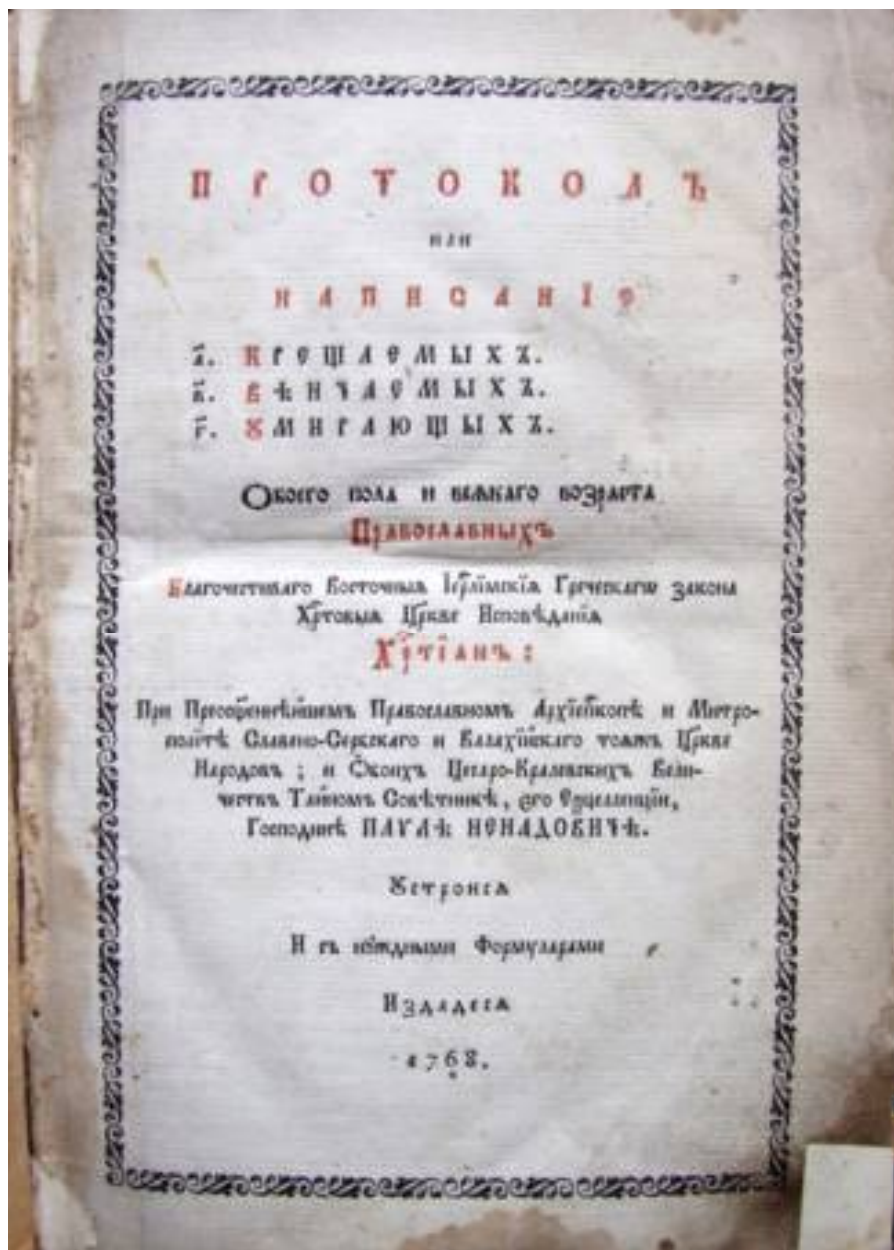
Protokol Magistrata povlašćene Kraljevsko-komorske varoši Sent Marija (1743)
 Szent Mária kamarai szabadalmas mezőváros jegyzőkönyve (1743)

Grb grada iz privilegije komorske varoši Sent Marija iz 1743. godine
A város címere Szent Mária mezőváros 1743 évi kiváltságleveléből

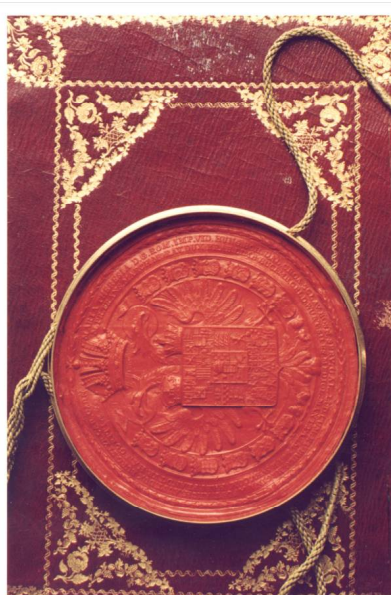
Protokol Magistrata povlašćene Kraljevsko-komorske varoši Sent Marija (1743-1756)
Szent Mária kamarai szabadalmas mezőváros jegyzőkönyve (1743-1756)

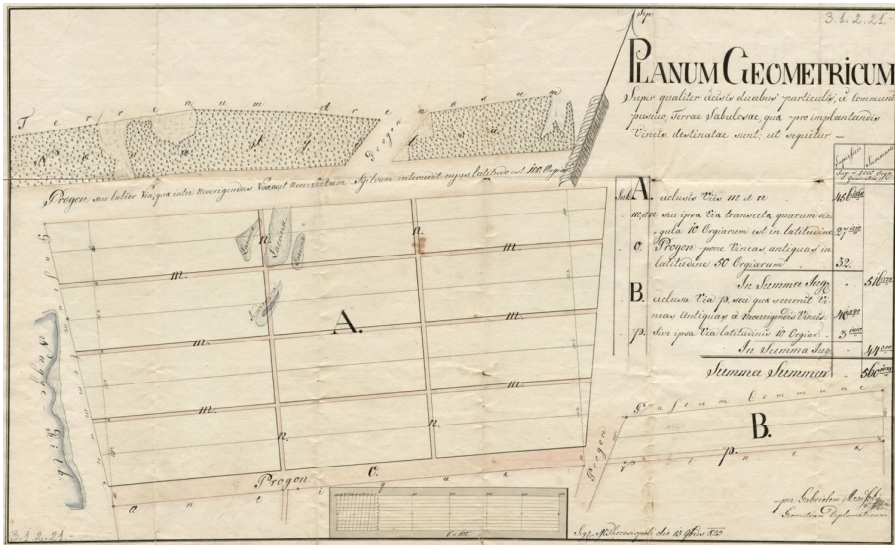
Matica krštenih, venčanih i umrlih Srpske pravoslavne crkve u Subotici (1768)
 A szabadkai pravosláv templom anyakönyve a keresztelekről és elhunytakról
 (1768)

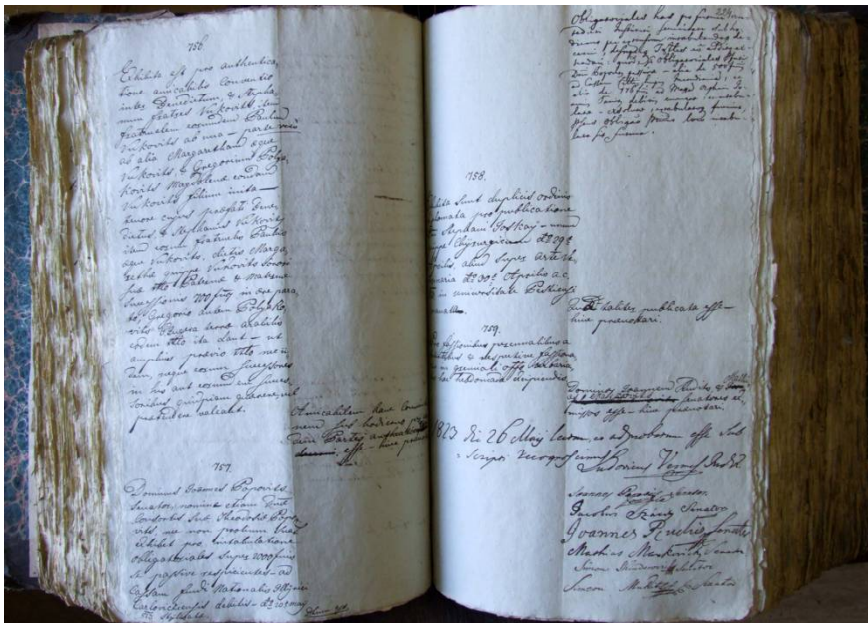
Karta slobodnog kraljevskog grada Subotice sa pripadajućim pustarama, Gabrijel Vlašić 1789.
Szabadka szabad királyi város térképe a hozzá tartozó pusztákkal, Gabriel Wlassics 1789.

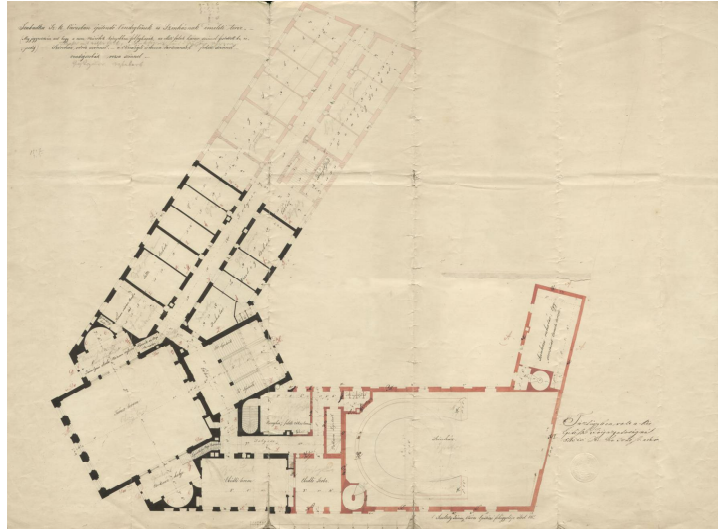
Kraljevski pečat sa privilegije Slobodnog kraljevskog grada Maria Theresiopolis (1779)
Királyi pecsét a Maria Theresiopolis szabad királyi város kiváltságlevelén (1779)

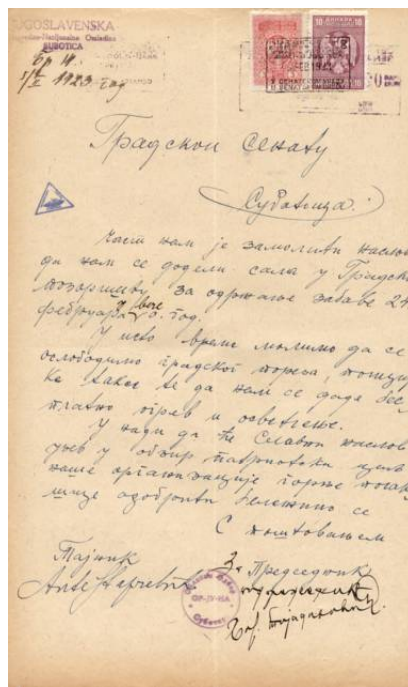
Karta planiranih vinograda u okolini Subotice, Gabrijel Aradski 1823.
 Térkép a Szabadka határában tervezett szőlők telepítéséről, Gabriel Aradsky 1823.

Knjiga zapisnika ekonomskih sednica Slobodnog kraljevskog grada Subotice iz
 1823. godine
 Szabadka szabad királyi város gazdasági üléseinek jegyzőkönyve 1823-ból

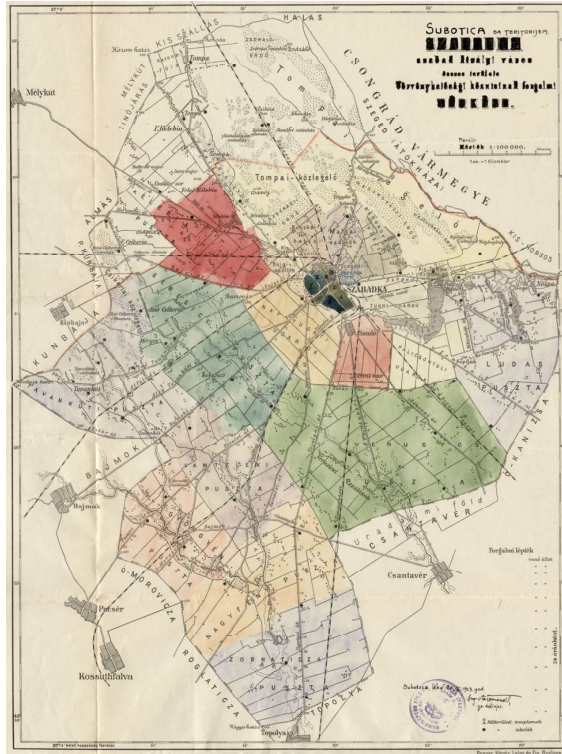

Plan subotičkog pozorišta iz 1845. godine
A szabadkai színház tervrajza 1845-ből

Molba subotičke *Napredno-Nacijonalne Omladine* iz 1923. godine upućena Senatu grada Subotice.

A szabadkai *Napredna-Nacijonalna Omladina* folyamodványa Szabadka város Tanácsához 1923-ból

Subotica sa teritorijem 1923. godine
Szabadka és a hozzá tartozó külterület 1923-ban

IZVADAK
IZ
Matica Krštenih
EXTRACTUS LIBRI BAPTISATORUM

(Svezak — Strana —)
Tomasz — Pečina —

u rimokatoličkoj župi parochialis ecclesiae Romano-Catholicae *S. Terezije u Subotici* godine 1883 hiljadu 21 millesimo isto 21. g. e.

IMENA I DATUM	IME	Ime, prezime, vjerski stajalište i rodno mjesto roditelja	Stani (ulica, i kućni broj)	Ime i prezime, stajalište vjere i stani (kućni broj) kumova	Ime i prezime i stajalište vjere, koji su se kumovali	Opisne Observaciones
IMENA I DATUM	Nomen	Nomen, conditio, religio et locus originis parentum	Locus domicili cum numero domus	Nomen conditio et religio patorum	Nomen et officium baptisatorum	
1883 20. 21. Jannica	Vincencius	Gregorius	Szabadka	Gabriel		
	maas	Christina	Szabadka	Stanislaw		
	leg	Steblich	Szabadka	Stanislaw		
			Szabadka	Stanislaw		
			Szabadka	Stanislaw		

Da se ovaj izvod sa originalom doslovice slaže, svojeručnim potpisom i službenim pečatom potvrđujem.
Presentem extractum libro baptisatorum in omnibus rite conformem esse hinc fidem subscriptus testor.

U *Subotici* — die 26. mensis *novembrii* 1926. godine.

Jakob Schwary
p. pastor. p. p.

Izvod iz matice krštenih Rimokatoličke župe Sv. Terezije u Subotici (1926)
Anyakönyvi kivonat a Római Katolikus Szt. Teréz plébánia keresztek anyakönyvéből (1926)

Kolektiv Arhiva (1972), s leva na desno čuče /A levéltár munkaközössége (1972), balról jobbra guggolnak/: Terezija Jegić, Viktorija Ivanović, Smilja Prijić, Mirjana Dimitrijević, stoje/állnak/: Emil Vojnović, Jelena Ivanković, Rozalija Kukli, Marija Milodanović, Gašpar Ulmer, Andrija Horović.

Arhivski radnici u Donjem Milanovcu (1983)
Levéltárosok Donji Milanovacon (1983)

Deo kolektiva Istorijskog arhiva Subotica – ekskurzija u arhivu u Pragu (jun 1986) s leva na desno čuče /A Levéltár munkaközösségének egy része – látogatóban a Prágai Levéltárban (1986 június) balról jobbra guggolnak/: Milan Dubajić, Zorica Pavić (Mandić) NN, Laslo Mađar, stoje/állnak/: Ruža Laslo, NN, Magda Lakatoš, Marija Hegediš, Jelena Ivanković, Smilja Prijić, Gabor Lalija, Eržebet Apro i Dragica Gabrić.

Kolektiv i *penzioneri* Istorijskog arhiva Subotica (1987), s leva na desno čuče /A Szabadkai Történelmi Levéltár munkaközössége és nyugdíjasai (1987) balról jobbra guggolnak/: Gabor Lalija, Janoš Doboš, Milan Dubajić, Rudolf Gerhardt, stoje/állnak/: Dragica Gabrić, Jelena Ivanković, Eržebet Apro, Nevena Babić, Magda Lakatoš, Zolna Martijević, *Viktorija Ivanović*, Ruža Laslo, Ana Remeš, *Ulmer Gašpar*, Smilja Prijić, Zorica Pavić i Laslo Mađar.

Kolektiv subotičkog Arhiva sa *penzionerima* (1987), s leva na desno prvi red /A Szabadkai Levéltár munkaközössége és a Levéltár nyugdíjasai balról jobbra az első sorban/: Jelena Ivanković, *Viktorija Ivanović*, Smilja Prijić, drugi red/második sor/: Milan Dubajić, Dragica Gabrić, Magda Lakatoš, Nevena Babić, Ana Remeš, Rudolf Gerhardt, Eržebet Apro, Zorica pavić, Zolna Matijević, *Gašpar Ulmer*, treći red/harmadik sor/: Laslo Mađar, Janoš Doboš, Gabor Lalija i Ruža Laslo.

Kolektiv Istorijskog arhiva Subotica 8. mart 1986. proslavilo je sa *penzionerima* Arhiva, s leva na desno, sede /A Levéltár munkaközössége március 8-át közösen ünnepelte a Levéltár nyugdíjasaival; balról jobbra ülnek/: *Viktorija Ivanović*, Ruža Laslo, Jelena Ivanković, *Terezija Jegić*, Smilja Prijić, stoje/állnak/: Josip Tot, *Gašpar Ulmer*, Eržebet Apro, Laslo Mađar, Milan Dubajić, Rudolf Gerhardt, Zorica Pavić, Huba Bezeg, Dragica Gabarić, Zolna Matijević i Ana Remeš.

Proslava Nove godine, 1996.
Az 1996-os Újév ünnepén

Kolektiv Arhiva 28.11.2005, s leva na desno stoje /A Levéltár munkaközössége 2005. november 28-án, balról jobbra, állnak/: Smilja Prodanović, Zoltan Mesaroš, Marika Hegediš, Janja Panić, Branislav Egić, Ana Remeš, Nevenka Beronja, Dušanka Trajković, Tatjana Segedinčev, Zorica Mandić, Zolna Matijević, Hajnalka Levai, Željko Vidaković, sede/ülnek/: Žolt Heže, Rudolf Gerhard, Stevan Mačković, Zoran Vukelić, Gabor Laliya, Zoran Veljanović.

U Osijeku, 11.03.2004.
Eszéken, 2004. március 11.

U Arhivu, Laslo Segi i Stevan Mačković, 5.06.2004.
A Levéltárban Szögi László és Stevan Mačković, 2004. június 5.

Gradski muzej 29.10.2004, nakon predavanja kolega iz Osijeka
Az eszéki kollégák előadása után a Városi Múzeumban, 2004. október 29.

Ispred Arhiva grada Budimpešte, 17.03.2007.
A Budapest Főváros Levéltára előtt, 2007. március 17.

U Osijeku 29.05.2007, direktori Arhiva Pečuja, Tuzle i Subotice
Eszéken a pécsi, tuzlai és szabadkai levéltárak igazgatói, 2007. május 29.

Montiranje polica u *Margit mlinu*, 1. 2.2007.
Polcok felállítása a *Margit malomban*, 2007. február 1.

Članovi UO ispred *Margit mlina*, 29.12.2006.
Az Igazgatóbizottság tagjai a *Margit malom* előtt, 2006. december 29.

U depou sa gostima iz Budimpešte, 30.05.2006.
A raktárban a budapesti vendégekkel, 2006. május 30.

Otvoranje izložbe *Arhiv i škola*, 16.05.2007.
A *Diákok és a Levéltár* kiállítás megnyitóján, 2007. május 16.

